

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 28 (2565) Год L

Беласток, 10 ліпеня 2005 г.

Цана 2,00 зл.

Кароткая купальская ноч

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

У карагодным шэсці прынялі ўдзел спевакі выступаючых калектываў, якія падрыхтавалі прыгожыя вянкi

Некалькі тысяч людзей сабралася 2 ліпеня ў Белавежы на „Ноч Купалы”, як гэтае мерапрыемства называюць арганізатары і людзі, што прыязджаюць у Белавежскую пушчу дзеля начнога гуляння. Перад сабранымі выступілі прафесійныя калектывы „Церніца” і „Сваякі” з Беларусі і аматарскія гурты з Беласточчыны.

Уехаўшы ў Белавежскую пушчу, трапіў я ў вялікую чаргу машын, якая рухалася ў напрамку Белавежы. Летам наведвае яе мноства турыстаў, але толькі адзін раз у год, у купальскую ноч, у сярэдзіну Белавежскай пушчы прыязджаюць тысячы машын. Белавежу ў гэтую ноч наведвае моладзь Беласточчыны так, як Святую Гару Грабарку напярэдадні свята Праабражэння Гасподняга. Аднак цяжка параўноўваць абодва мерапрыемствы, бо святкаванні на Грабарцы замацаваныя ў хрысціянскай традыцыі, а купальскія святкаванні выводзяцца яшчэ з паганскіх абрадаў. З даўніх святкаванняў засталася названне паганскага бога Купалы і пусканне вяноў на ваду. Каб дастасавацца да хрысціянскіх патрэб, некаторыя арганізатары купальскіх святкаванняў ладзяць іх пасля Пятровага посту. Арганізатары святкаванняў у Белавежы надалей ладзяць мерапрыемства ў псы перыяд, што выклікае незада-

вальненне ў святароў і часткі прываслаўных вернікаў.

У Белавежы трэба было спыніць разважання аб мінулым і задумацца дзе паставіць машыну. Заўважыў я, што бакавыя вуліцы хутка запаўняюцца машынамі, а многія панадворкі застаўлены рознымі сродкамі транспарту. Пашанцавала мне знайсці месца на стаянцы побач шыкарнай гасцініцы „Зуброўка”. Паколькі да адкрыцця мерапрыемства заставалася яшчэ многа часу, пацікавіўся я магчымасцямі знайсці начлежнае месца ў гэтую ноч у цэнтры Белавежы. Жанчына ў рэцэпцыі „Зуброўкі” адразу заявіла, што ў купальскую ноч у іх гатэлі месцаў не бывае і трэба рабіць заказы загадзя. У прыватным пансіянаце таксама амаль усе месцы заняты. Вельмі хутка вуліца, што ідзе ў напрамку Буд, стала запаўняцца машынамі. Найчасцей выходзілі з іх маладыя людзі, якія на праўляліся ў бок мерапрыемства. На вуліцу выходзілі жыхары Белавежы.

Паліцэйскі, які сачыў за патокам машын, паінфармаваў, што самыя вялікія чэргі машын паяўляюцца ў пачатку мерапрыемства і тады трэба спяшацца, каб адправіць іх на пустыя вуліцы. Хіба самая вялікая стаянка знаходзілася побач месца мерапрыемства і цягнулася ўздоўж чыгуначнага пуці. Побач машын амаль выключна стаяла і сядзела моладзь. Ма-

ладзя людзі вячэралі, падмацоўваліся алкагольнымі напіткамі і слухалі сваю музыку. Уласнікам крамаў у купальскую ноч прыбытак ад продажу прадуктаў самы вялікі.

Купальскае мерапрыемства распачалося з карагоднага шэсця, у якім прынялі ўдзел члены выступаючых пазней перад публікай калектываў і арганізатары мерапрыемства, якімі з’яўляюцца Галоўнае праўленне БГКТ і войт Белавежскай гміны. Кожны калектыв падрыхтаваў на мерапрыемства вянок, які перанёс з-пад Гміннага асяродка культуры пад канцэртную сцэну і пасля выступленняў пусціў на рэчку Нараўку. Канцэрт распачаўся з выступленняў славутых калектываў — „Церніцы” з Мінска і „Сваякоў” з Мазыра, якія прэзентавалі беларускія песні на высокім прафесійным узроўні, звяртаючы ўвагу на адметнасці характэрныя купальскай ночы. Пасля перадшматлікай публікай выступалі калектывы з Беластока, Бельска-Падляскага, Гайнаўкі і вясковыя спевакі, якія ў сваім рэпертуары захоўваюць даўнія песні. Маладой публіцы, якая састаўляла выдатную частку глядачоў, спадабаліся выступленні маладзёжных калектываў з Беластока і Гайнаўкі. Спевы перапляталіся танцамі, а неба расвятлялася феерверкамі.

Аляксей МАРОЗ

Героі

2

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

„30 чэрвеня г.г. у Акруговай камісіі праследавання злачынаў супраць польскага народа ў Беластоку была прынята пастанова пра спыненне следства ў справах злачынаў супраць чалавецтва, учыненых з мэтай вынішчэння часткі польскіх грамадзян з прычыны іх прыналежнасці да беларускай нацыянальнай групы прываслаўнага веравызнання шляхам забойстваў і спробаў забойстваў ды прычынення цяжкіх траўмаў, а таксама цяжкіх праследаў асоб з гэтай групы шляхам спалвання іхніх памяшканняў і будынкаў...”

Рабства

2

Віктар САЗОНАЎ

У Беларусі зноў масава адзначаюць чарговае свята. На гэты раз так званы Дзень Незалежнасці. На вуліцы высыпаюць людзі з чырвонымі і зялёнымі шарыкамі, плошча і праспекты запоўніліся школьнікамі ў святочных убраннях. Усё як некалі ў Савецкім Саюзе...

Фэст у Орлі

5

Міхал МІНЦЭВІЧ

У Орлю завітаў фэст БГКТ і без палітыкі на ім не абышлося, гэтым разам дзякуючы старшыні, былому паслу Сейма РП, Яну Сычэўскаму, які традыцыйна ўжо наракаў на сродкі масавай інфармацыі і ўяўную дыскрымінацыю беларускай меншасці. Ягонае выступленне нагадала нараду сілавікоў...

Беларускія паэтэсы 9

Беларускія спартсмены

10

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

У спартowych гульнях месяц склаўся няўдала. Не спраўдзілі надзей футбалісты, выляцелі ў плей-оф да чэмпіянату Еўропы гандбалісты, да чэмпіянату свету гандбалісткі, крыху забракла шчасця валеібалісткам, каб прабіцца на чэмпіянат планеты...

Колеры

10

Генрых ЗПАДАШМЯНСКІ

Было гэта ў Бруселі. Другая палова дзевяностых гадоў мінулага веку. Ужо за выкарыстанне бел-чырвона-белай сімволікі ў Беларусі арыштоўвалі, давалі штрафы, садзілі. Але апазіцыянеры спадзяваліся, што ўдасца неяк павярнуць краіну на шлях еўрапейскай дэмакратыі нават з той удадай...

Псіхалогія рабства

У Беларусі зноў масава адзначаюць чарговае свята. На гэты раз так званы Дзень Незалежнасці. На вуліцы

высыпалі людзі з чырвонымі і зялёнымі шарыкамі, плошча і праспекты запоўніліся школьнікамі ў святочных убраннях. Усё як некалі ў Савецкім Саюзе. Маладзёны з Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі праводзяць сваю акцыю. Чапляюць чырвона-зялёныя стужкі маладым на вяселлях. Дзяржаўная беларуская тэлевізія смакуе гэтыя кадры, па некалькі разоў пракручваючы адзін і той жа сюжэт на блакітных экранах тэлевізараў. Людзі вясёлыя. Дзядзкі з уладных кабінетаў дагадзілі. Тыя ведаюць, што даць народу. Хлеба і відовішчаў. Гэта вядома яшчэ з антычнай Грэцыі і старажытнага Рыма. Калі хлеба бракуе, ці ён няёмачны, то можна замяніць яго вадкім хлебам. Ну а калі ёсць што з'есці, то проста трэба дадаць прапаганды, што гэты хлеб самы смачны ў свеце. І абавязкова відовішчы.

Такая дата самая паважаная і найвялікшая сярод нерэлігійных святаў у многіх краінах. Якому народу не даспадобы, што ён здабыў вольнасць. Таму да выбару даты ставяцца з павышанай адказнасцю. У беларусаў такіх датаў таксама багата. Ёсць з чаго выбіраць. Прыкладам 25 Сакавіка, калі мы нарэшце вызваліліся ад шматгадовага панавання Расійскай імперыі. Ці калі ўцяклі з імперыі савецкай. Але дзяржаўным святам незалежнасці прызначаны дзень вызвалення Мінска ад немцаў. Мінск — сталіца. Кожны беларус шануе гэты горад. Але гэта яшчэ не ўся Беларусь. Чаму на захадзе ад Мінска людзі павінны радавацца, калі пасля гэтай даты тут пачаліся самыя крываваыя баі, смерць, страх і пакуты. Ці хтосьці гэтыя тэрыторыі вырашыў лічыць не зусім Беларуссю?

Праўда, дыскусій наконт гэтага ў афіцыйных беларускіх сродках масавай інфармацыі няма. Хто ад каго і калі вызваліў — тэма не для абмеркавання. І куды дзеліся вызваліцелі таксама „таямніца”. Галоўнае — пампезныя відовішчы. Трэба весяліцца, а не думаць. За цябе ўжо ўсё падумалі. І „ведаюць” як і калі весяліцца, і скажучы, што рабіць пасля святаў. З часам гэта пачынае падабацца. Класічная псіхалогія рабства.

Рабства — з'ява далёка не толькі амальмасная і не толькі сацыяльная. Най-

перш гэта тычыцца псіхалагічнай катэгорыі. Бо былі рабы і багатыя. І нават такія, якія мелі сваіх рабоў. Але калі ў жыцці акрамя думак пра ежу, жыллё і вопратку іншых цікавасцей няма, няма духоўнай патрэбы, то гэта і ёсць канчатковая форма псіхалагічнага рабства. Нават калі ежы шмат, жыллё добрае, а вопратка дарагая. Псіхалагічны раб усё адно думае толькі пра гэтыя рэчы. Яшчэ больш ежы, яшчэ лепшае жыллё, яшчэ багацейшая вопратка. Гэта і ёсць „сэнс жыцця”. А калі няма ні ежы, ні жылля, ні вопраткі, то хаця б каб у іншых таксама гэтага не было. Раб адчувае сябе ўтульна толькі ў асяродку такіх жа рабоў. І тады псіхалагічнае рабства становіцца масавым. І нічога больш не трэба. Толькі хлеба і відовішчаў. Нездарма гебельскаўская тэорыя сцвярджае, што можна стварыць народ, які будзе бясконца ўдзячны ўладзе за гарантаваную міску бававога супу. І гэты народ ніколі не будзе лічыць сябе рабом. Наадварот — будзе сцвярджаць, што ён самы вольны і шчаслівы на свеце.

Псіхалагічнае рабства — з'ява масавая. Таму патрабуе масавых відовішчаў. Яны ствараюць сацыяльны псеўдакампарт, дзе кожны лічыць сябе трошкі лепшым за іншых, а таму трошкі шчаслівейшым. Святам лічыцца не святы дзень, які можна скарыстаць для малітвы, духоўнага развіцця ці сям'і. Святам лічыцца дзень, калі дазволена не працаваць, калі ніхто не пакарае цябе за п'янку, калі можна легальна павысіць свой голас на плошчы. Праўда, крычаць можна толькі разам з усімі, і толькі тое, што дазволена. Але ж і гэтага даволі, каб скінуць унутраную напругу незадоволенасці рабствам, пра якую нельга прызнавацца нават сабе. Бо хто хоча пра гэта даведацца сам ад сябе. А іншым можна і „не верыць”.

Раб — гэта не толькі той, хто ў рабстве. Найвялікшы раб — гэта той, хто мае рабоў. І хоча мець. Бо ён прызнае рабства як з'яву. Бо ён не можа існаваць без рабства. Бо ён раб рабства. Раб рабства псіхалагічнага. І стараецца перанесці яго на сацыяльную, бытавую і прававую сферы. Такому рабу ўжо нічога не дапаможа. Ён будзе жыць і памрэ рабом. А сярод іншых рабоў часамі нараджаюцца Спартакі. І пачынаецца змаганне за Волю і Незалежнасць.

Віктар САЗОНАЎ

Героі

„30 чэрвеня г.г. у Акруговай камісіі праследавання злачынаў супраць польскага народа ў Беластоку была прынята пастанова пра спыненне следства ў справах злачынаў супраць чалавецтва, учыненых з мэтай вынішчэння часткі польскага грамадзянства з прычыны іх прыналежнасці да беларускай нацыянальнай групы праваслаўнага веравызнання шляхам забойстваў і спробаў забойстваў ды прычынення цяжкіх траўмаў, а таксама цяжкіх праследаў асоб з гэтай групы шляхам спальвання іхніх памяшканняў і будынкаў” — чытаем у Інфармацыі пра канчатковыя вынікі следства ў справе пазбайлення жыцця 79 асоб — жыхароў былога Бельскага павета — членамі атрада Рамуальда Райса, псеўданім „Буры”. Мова тут пра разбой на жыхарах Залешан, Вулькі-Выганойскай, забойства трыццаці вазакіаля Пухалаў-Старых ды разбой на жыхарах Занёў, Шпакоў і Канцавіны са студзеня-лютага 1946 года. Следства спынена па прычыне смерці непасрэдных віноўнікаў і невыкрыцця часткі іх. Пастанова яшчэ не мае законнай моцы.

Інфармацыя пра даследаваную справу, прадстаўленая пракурорам Дарыюшам Альшэўскім — абшырная. Прыводзіцца ў ёй многа фактаў і шмат ацэнак. Ацэнкі гэтыя складаныя, зважваючы і на сумленнае патрабаванне праўды, і на вельмі ўплывовае палітычнае патрабаванне прыхавання гэтай праўды пад сукно...

У вачах пэўнай часткі польскага грамадства „Буры” лічыцца героем. Многія гісторыкі прыводзяць некаторыя яго дзеянні, але як чорт ад свяцонай вады ўхіляюцца паказаць іхнія злачыны супраць мірнага насельніцтва нашых вёсак. Прага мець герояў — універсальная. Расійскія генералы намагаюцца рэабілітаваць свайго палкоўніка, бадай па прозвішчы Буданаў, які дапусціўся злачынаў над мірнымі жыхарамі Чачні. Сербі сцягаюць за процьмай тамашніх ваякоў, якія адправілі на той свет дзесяткі тысяч мірнага баснійскага насельніцтва. І палякі не гусі...

У інфармацыі згадваецца пра спробы віноўных у генацыдзе скінуць перад судовымі органамі адказнасць на іншых баявых таварышаў. Рамуальд Райс абвінавачваў у злачынных загах то свайго намесніка Казімежа

Хмялеўскага („Рэкіна”), то камандзіра беластоцкай акругі NZWФларыяна Лявіцкага („Ліса”, „Котвіча”); тыя ж паводзілі сябе з такім самым „гонарам”.

Інфармацыя адводзіць і крыху ўвагі асабовасці Рамуальда Райса. „У часах, — чытаем, — калі давялося яму камандаваць сваім партызанскім атрадам, ён несумненна мусіў быць асобай бязлітаснай і то не толькі ў адносінах да ворагаў, але і да падудных ды і да мірнага насельніцтва дзеля прымушэння да падпарадкавання”. Не толькі Рамуальд Райс быў бязлітасны. Найбольшы савецкі герой, маршал Жукаў не быў ніякім ваенным геніем; пра яго правалы замоўчваецца ў савецкай гістарыяграфіі так жа, як і пра „подзвігі” „Бурага” ці „Лупашкі” ў польскай. Героём Жукаў стаў дзякучы сваёй бязлітаснасці, сваёй бязмежнай пагардзе для жыцця сваіх падначаленых, якая патрэбная была ў абставінах, дзе яго галоўнай ударнай сілай было гарматнае мяса. Для прыкладу: у лютую зіму канца 1941 года ў Падмаскоўі Жукаў загадаў паліць усё жыллё „чтобы враг не согрелся”; лёс гаротных насельнікаў гэтых хацін яго не хваляваў.

Бязлітасных ваякоў, як і намінальных бандытаў, баяліся ўсе. Сяляне з наваколя гітлераўскага канцлагера Маутхаузен баяліся нават ведаць, што было за тамашнім калючым дротам. „Бурага” баяліся праследаваць салдаты ўнутраных войск, спыняючы пагоню перад самымі злачынамі ў канцы студзеня 1946 года. І жыхары Пухалаў-Старых, дзе былі пабіты вазакіаля, таксама баяліся згадваць пра жудасныя падзеі ў іх вёсцы, пакуль сабакі не сталі выцягаць астанкаў з зямлі. Пра „подзвігі” „герояў” маўчаць не толькі крывадушныя гісторыкі, але і запалоханыя сведкі.

Жукаў і ягоная камарылля вывезлі ў свае дачы зшалоны зрабаванага ў Германіі добра. Радаван Караджыч у 1997 годзе атрымаў з сербскага банка ў Банья-Луцы 36 мільёнаў нямецкіх марак. Ягоны кампаньён Ратка Младзіч, галаварэз у званні сербскага генерала, патрабуе пяці мільёнаў долараў сваім найбліжэйшым. Сын „Бурага” высудзіў сабе кампенсацыю за бацьку. Невядома толькі, ці пакрыўджаным апошнімі героямі ўдасца хаця сімвалічна кампенсавачу учынены над імі здзек.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Вачыма еўрапейца

Без Польшчы

Былі мы ўжо сведкамі чарговых напружанняў у польска-расійскіх адносінах. У першую чаргу польскія каментатары палітычнага жыцця, а і самі палітыкі таксама, не скрывалі здзіўлення

рашэннем Масквы аб правядзенні газаводу з Расіі ў Нямеччыну па дне Балтыкі, абмінуўшы польскую тэрыторыю. Справа была выключна ў тым, каб палякі фінансава не скарысталі на транзіце газу.

Большая навалніца разбушавалася, калі ўлады Крамля не запрасілі на святкаванні 750-годдзя Калінінграда афіцыйных улад сумежнай з Калінінградскай

вобласцю Польшчы (а таксама суседкі з ЕС — Літвы). Прэзідэнт Аляксандр Кваснеўскі, якога распытваў Гжэгаж Мяцугаў з TVN 24, ці яму прыкра з-за таго, што не едзе на тыя ўрачыстасці, адказаў у першым сказе:

— У палітыцы гавораць, што час ад часу здараюцца памылкі, якія ўжо сапраўднае бязгудзідзіца.

Пару дзён пасля Сяргея Ястржэбскі, упуўнаважаны прэзідэнта Уладзіміра Пуціна па справах Калінінграда, не скрываў свайго абурэння, заклікаючы, каб суседзі не павучалі Расію, як мае яна адзначаць юбілей Калінінграда і каго запрашаць на святкаванні. Раздражненне Польшчы ў гэтым выпадку было яшчэ большае з-за таго, што ў былы Кёнігсберг запрасілі канцлера Нямеччыны і прэзідэнта Францыі. Гэты факт некаторыя палітыкі патрактавалі як ледзь не змоўніцтва супраць Польшчы гэтых трох дзяржаў, хоць раней прэзідэнт Кваснеўскі на сустрэчы з польскімі пасламі ў свеце пераконваў у гэтым кантэксте:

— Распараджаемся сігналамі, што нямецкі бок прабаваў паўплываць на кілалт гэтых урачыстасцей.

Што тут істотнае, дадаў прэзідэнт Кваснеўскі, што цяжка здзіўляцца таму факту, што Нямеччына і Францыя прынялі запрашэнні:

— Калі гаворым, што ў Еўропе пануюць нацыянальныя эгаізмы, дык гэта, несумненна, змяшчаецца ў такой канвенцыі.

Значыць, калі ісці следам думкі прэзідэнта Кваснеўскага, у адносінах да Расіі індывідуальны інтарэс кожнай з краін-членаў ЕС не мае нічога супольнага з еўрасаюзным салідарызмам, на які разлічвае Польшча як — пакуль што — самазваная стваральніца ўсходняй палітыкі, якая дасюль не можа справіцца з хоць бы палітычна карэктнымі стасункамі з Расіяй ці таксама з блізкай сваёй суседкай — Беларуссю.

Шэф польскага МЗС Адам Ротфэльд на згаданай сустрэчы з пасламі гаварыў:

— Меркай спраў для нас з'яўляюцца адносіны Расіі да яе суседзяў, асабліва да еў-

расаюзных краін ды тых, якія ў найнавейшай гісторыі спазналі пакуты і прыніжэнні з боку Савецкага Саюза непасрэдна да і ў час II сусветнай вайны.

Аб тым, якая тая мерка тых адносін да суседзяў, асабліва еўрасаюзных краін, сведчыць выказванне прэзідэнта Уладзіміра Пуціна, прыведзенае перад святкаваннем юбілею Калінінграда адной з найбольшых расійскіх газет „Известиям”:

— На маю думку, тая дата павінна стаць святам новай Еўропы. Будзем святкаваць дзень нараджэння Калінінграда, не забываючы аб багатай гісторыі гэтай зямлі.

Цяжка таму здзіўляцца пры незапросінах Польшчы і Літвы нават пры агрозліва гучаўшых польскіх думках, выказаных м.інш. Раманом Кузьнярам у інтэрв'ю трэцяга тэлеканала Польскага тэлебачання:

— Гэта была грубая праднамераная не тактоўнасць. З часам Расія за гэта будзе прымушана адплаціцца.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Калі вясковая жанчына на мясцовай гаворцы стала прасіць палякаў, каб памілавалі нас і адпусцілі дамоў, вайсковыя закрываюць: „Што, пражыла дваццаць гадоў у Польшчы і не ўмееш гаварыць на польскай мове”..!

Забірайся ў Расію...

У Васіля Хмары знаходзіцца карціна перастрэленай ў час барацьбы з атрадам „Лупашка” каля Тапіла

— У маі 1945 года вайсковыя Арміі Краёвай, якімі камандаваў Зыгмунт Шэндзеляж „Лупашка”, акружылі Вілюкі і нашы панадворкі (жыхароў Мацкевічоў — афіц.: Доўгі Брод). Сабралі ўсіх нас пасярэдзіне вёскі і пасля далі загад падпаліць нашыя дамы. Толькі некалькі хатаў асталіся цэлымі пасля пажару. Усе іншыя будынкі згарэлі, — кажа Васіль Хмара з Мацкевічоў, які перажыў пасляваенную трагедыю.

Вясной 1942 года нямецкія акупацыйныя ўлады загадалі ўсім жыхарам Мацкевічоў перасяліцца ў Вілюкі. Гаспадары з Мацкевічоў разам з жыдоўскімі работнікамі хутка забралі свае дамы і гаспадарчыя будынкі і пачалі будавацца побач Вілюкоў. Немцы апасаліся, што жыхары пушчанскай вёскі будуць памагаць партызанам, якія стаялі ў Белавежскай пушчы. Калі жыхары Мацкевічоў вярнуліся пасля спалення іх дамоў на месца, дзе была іх родная вёска, мусілі будавацца з нуля. Гаспадары Вілюкоў таксама мусілі адбудоўвацца ад падставаў, жывучы ў вельмі цяжкіх умовах.

— Якраз мы селі вяртацца. Увайшоў у нашу хату чалавек у вайскавай форме і загадаў ісці на лінейку, у час якой меў выступаць іх камандзір. На вясковую сустрэчу пайшлі са мной мама, дзве сястры і пляменніца. Калі мы прыйшлі на спатканне, людзі сядзелі на вуліцы і побач яе. Камандзір распытваў, хто страляў у напрамку іх жаўнераў, якія раней праходзілі побач нашых сядзібаў. Аднак ніхто не прызнаваўся, што ў напрамку лесу стралялі нашы хлопцы дзеля гульні, — успамінае Васіль Хмара. — Калі вясковая жанчына на мясцовай гаворцы стала прасіць палякаў, каб памілавалі нас і адпусцілі дамоў, вайсковыя закрываюць: „Што, пражыла дваццаць гадоў у Польшчы і не ўмееш гаварыць на польскай мове”! Жаўнеры крычалі: „Бярыце свае тлумокі і выязджайце да мацеры Расіі”. Жанчыны пачалі плакаць і прасіць памілавання. Пасля камандзір крыкнуў, што наша вёска будзе спалена і за-

гадаў вайсковым падпальваць хаты.

Сярод сабраных пасярэдзіне вёскі былі ўсе жыхары Вілюкоў і Мацкевічоў. Было там многа жанчын і старэйшых людзей. Расхваляваныя людзі сталі плакаць і прасіць адмяніць загад спалення вёскі.

— Добра памятаю, што трагедыя здарылася ноччу з 10 на 11 мая 1945 года. Спачатку вайсковыя крычалі што расстраляюць нас. Прывялі і палажылі перад сабранымі некалькіх мужчын, рукі якіх былі звязаны за плячыма. Жаўнеры загадалі лежачым на зямлі называць свае прозвішчы. Калі адзін з мужчын сказаў, што ён Германюк, загадалі расстраляць яго, — гаворыць Аляксей Саевіч.

Сярод акружаных вайсковымі жыхароў Вілюкоў і Мацкевічоў было многа дзяцей і моладзі.

— Мне было чатырнаццаць гадоў, калі я сядзеў пасярэдзіне Вілюкоў і разам з многімі людзьмі чакаў ра-

— Вайсковыя загадалі прывесці каня, паказваючы на наш панадворак. Спачатку я не хацеў прызнацца, што жыву наўско ад месца дзе мы сядзелі. Пасля жанчыны настойвалі, каб я паступаў згодна з просьбай вайсковых, — з вялікім хваляваннем успамінае спадар Саевіч. — Калі я выйшаў перад сабраных, два разы мяне ўдарылі па твары і загадалі прывесці на ланцугу каня. Ішоў за мной чалавек з аўтаматам і таму не было магчымасці ўцячы. Забралі маю пяцігадовую кабылу, а жарабя згарэла ў хляве. Пасля ўсім сабраным у вёсцы далі загад разысціся. Паведамлілі, што будуць расстраляны тыя асобы, што будуць ратаваць свой дабытак.

Нягледзячы на пагрозу Аляксей Саевіч пабег на свой панадворак гасіць хату і хлявы.

— Калі я прыбег дамоў, гарэў хлёў і падалі з яго кроквы. Гарэў таксама дом спалучаны з хлявом. Не па-

якраз завальваўся дах. Гарэлі хлёў і клуня. Паспелі яшчэ выпусціць каня і карову. У хаце ўсё згарэла, — кажа Ян Вапа.

Дамы і гаспадарчыя будынкі хутка гарэлі вялікім агнём і вайсковыя

Ян Вапа

ад’ехалі ў лес. Гаспадары і іх сямейнікі паспрабавалі гасіць свае хаты, хлявы ці клуні. Аднак рэзультат такіх намаганняў быў мізэрны. Ад суседніх будынкаў загараліся нават непадпаленыя будынкі.

— У хаце ўсё згарэла. Спачатку думалі, каб недзе кусок хлеба знайсці і крыху з’есці. Пасля паставілі ў Мацкевічах пуню, каб на галаву дождж не ліў. Трэба было доўга чакаць, каб атрымаць з лесу матэрыял на будову дома. Мы рапыліся перабудаваць старэнькую хату, а намнога пазней пабудавалі новы дом. Гаспадарчыя будынкі трэба было будаваць таксама з нуля, — кажа Ян Вапа.

Уцалелі толькі некалькі хатаў гаспадароў з Вілюкоў і Мацкевічоў.

— Мама мая пачала прасіць вайсковага, каб не падпальваў нашай хаты. Той удрыў маму ў грудзі. Пасля аднак не падпаліў нашай хаты. Я як кот бегаў з вадой па доме і гасіў салому на тых месцах, дзе запальвалася, бо вецер наносіў агонь з суседніх будынкаў. Так удалося ўратаваць хату, але хлёў і клуня згарэлі. Конь уцёк, а карова і свінні згарэлі, — успамінае Васіль Хмара.

— У нас згарэла ўсё, а каня забралі. Пасля ўдалося мне знайсці яго ў Гайнаўцы. Убачыў я каня на гайнаўскім рынку. Пасля сваркі завёў яго ўласніка на міліцыю. Каня мне вярнулі, але не ўдалося дабіцца, ад каго ён трапіў да чалавека, ад якога я яго забраў, — тлумачыць Рыгор Кудэрскі з Вілюкоў, якому зараз за восемдзесят гадоў і, мабыць, з’яўляецца ён найстарэйшым сведкам трагічных падзей.

— Пасля трагічных здарэнняў вельмі цяжка было жыць. Мусіў я працаваць у полі і адбудоўвацца. Памагалі нам дзядзькі і сваякі. Першыя будынкі былі тымчасовымі. Некаторыя спачатку будавалі зямлянкі, а пасля ставілі больш салідную будову, — кажа Васіль Хмара. — Мінула крыху часу ад трагічных здарэнняў і мы даведаліся, што камандзірам атрада, які спаліў нашу вёску, быў афіцэр Арміі Краёвай, якога называлі „Лупашка”.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Кадр V Віленскай брыгады АК на Беласточчыне — у сярэдзіне Зыгмунт Шэндзеляж „Лупашка”, 1945 г. (фота <http://wilk.wpk.p.lodz.pl/>)

Байцы V Віленскай брыгады АК у ваколіцы Белавежскай пушчы — атрад Зыгмунта Блажаевіча, лета 1945 (фота <http://wilk.wpk.p.lodz.pl/>)

шэння жаўнераў, якія акружылі нашы вёскі. Са мной былі ўсе сямейнікі. Сабраныя людзі баяліся адзывацца. Думалі, што будуць забіваць і былі вельмі спалоханымі, — кажа Ян Вапа з Мацкевічоў.

Асобы, што былі апрануты ў вайсковую вопратку, узялі некаторыя вясковыя дабытак з сабой і таму загадалі падрыхтаваць коней і вазы.

спеў я адчыніць дзвярэй ад хлява, як учуў крык вайсковага, які загадаў мне ўцякаць з панадворка. Спачатку я ледзь не абамлеў ад страху. Калі ачуняў, закрыўшы галаву кашуляй, каб валасы не загарэліся, пабег за вёску. Там спаткаў сваіх сямейнікаў, — гаворыць спадар Саевіч.

— Хаця загадалі бегчы за вёску, мы пабеглі пад нашу хату. У доме

Фэст у Нарве

У апошнюю нядзелю чэрвеня г.г. на стадыёне ў Нарве (Гайнаўскі павет) адбыўся беларускі народны фэст. Ладзілі яго воіт Нарваўскай гміны Якуб Садоўскі і дырэктар Гміннага асяродка культуры Андрэй Плясковіч. Фэст супаў са святкаваннем юбілеяў мастацкіх калектываў з гэтай гміны: 25-годдзем „Тыневічанак” з Тыневіч-Вялікіх, 10-годдзем „Крыўчанак” з Крыўца ды 20-годдзем мастацкай працы салісткі Марыі Хіліманюк і акардэаніста Юркі Доманя з Нарвы, які ёй акампаніруе. Атрымалі яны рэчавыя ўзнагароды, віншавальныя лісты і самыя прыгожыя кветкі — ружы. Пра „Тыневічанак” памятала іх „хросная” Барбара Пахольская з Ваяводскага асяродка анімацыі культуры ў Беластоку. Прыехала да іх з найлепшымі пажаданнямі і канверцікам з грашовай узнагародай. Усе прысутныя праспявалі юбілярам традыцыйнае „Многае лета”.

Гледачы бурнымі воплескамі ўспрымалі выступы юбіляраў, гуртоў „Рамонак” і „Арт-Пронар” з Нарвы, а таксама хору Гайнаўскага дома культуры ды маладзёжнага танцавальнага калектыву „Перапёлка” з ГДК. Прыехаў на фэст і беларускі народны ансамбль „Гасцінец” з Гродна. Праспяваў ён шмат лірычных, поўных настрою песнь, жартоўныя прыспеўкі-частушкі, а развітаўся песнямі „Чарка на пасашок” і „Бывайце здаровы”. (мох)

У Чаромсе

4 чэрвеня Саюз польскіх пенсіянераў і інвалідаў арганізаваў у чаромхаўскім ГОЖу імпрэзу з нагоды Дня маці. У мерапрыемстве ўдзельнічала больш за сто асоб. Воіт Міхал Врублеўскі віншаваў матуль з нагоды іхняга свята ды прачытаў вершыкі прысланыя школьнікамі. У мастацкай частцы выступіла трохасабовая вакальна-інструментальная група з Беластока — у дуэце спявалі пані Казя і Бася, а прыгрываў пан Фрэдэк. Выконваліся польскія, рускія ды беларускія песні, а публіка ў рытм бадзёрых мелодый гуляла. Пасля ў зале спявалі ўдзельнікі сустрэчы. Былі сольныя выступленні з мікрафонам. Пачастунак падрыхтаваў Саюз пенсіянераў пры фінансавай успамозе гміны. (ус)

Бельскі шпіталь

У выніку хадайніцтваў дырэктар Бажэны Гратовіч і прыхільнасці самакіравання Падляшскага ваяводства ды Павятовага староства шпіталь у Бельску-Падляшскім у канцы мая г.г. атрымаў новую дыягнастычную апаратуру: доплераўскі кардыяграф і рэнтгенаўскі апарат навейшай генерацыі. Новыя прыборы каштавалі звыш шасцісот тысяч златаў, з чаго сто шэсцьдзесят тысяч дафінасавалі гарадскія ўлады.

Атрыманая сучасная тэхніка дасць магчымасць больш паспяхова дыягнаставаць хваробы, асабліва прыроджаныя і набытыя парокі сэрца, і пазней вылечваць пацыентаў. (мм)

Еўропа на Усходняй сцяне

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Цяпер рух на рамантаваным адрэзку вельмі нявыгадны, машыны вымушаны часта прастойваць пад святлафорамі.

Баранавіцкая шаша, што спалучае Беласток з Ваўкавыскам, Слонімам, Баранавічамі і г.д. з’яўляецца свайго роду сведкам гаротнай гісторыі навакольнай зямлі. У дваццатым, для прыкладу, стагоддзі яна на сваім насціле выносіла і калоны напалоханых царскімі чынамі нашых бежанцаў, і калоны розных ваеннапалонных ды асобных ад іх калоны з цяжкім узбраеннем іх пераможцаў. У час вялікай засухі ў СССР у першай палове 1970-х гадоў па ёй з Польшчы каціліся на ўсход калоны грузавікоў з бульбай, аднак на працягу некалькіх дзесяткаў гадоў існавання на Свіслачы „граніцы дружбы” паміж будаўнікамі сацыялізму шаша здорава адпачыла. Цяпер прыйшла сюды Еўропа, працягваючы руку на ўсход; шаша ад некалькіх гадоў зноў прыняла немалую нагрукку, заняджала і грунтоўна аднаўляецца.

Цяпер, як даведаўся я ў беластоцкім бюро Генеральнай дырэкцыі дарог і аўтастрад, праводзіцца грунтоўны рамонт адрэзка ад Вераб’еў да Баброўнік працягласцю ў 6,7 км. На гэтым адрэзку будуць выкананы зямныя работы аб’ёмам у 150 тысяч кубаметраў, будзе пакладзены асфальтавы насціл. Галоўным выканаўцам гэтага адрэзка з’яўляецца літоўская фірма „Tiltra” з Каўнаса; работы маюць закончыцца да 30 кастрычніка г.г. Да рамонтнага астанецца толькі скрыжаванне ў Грабаўцы.

Цяпер рух на рамантаваным адрэзку вельмі нявыгадны, машыны вымушаны часта прастойваць пад святлафорамі. І гэты рух вельмі кволы, а ўздоўж шашы няма разбудаванай інфраструктуры. Перад самымі Баброўнікамі аб’екты бытавой абслугі больш нагадваюць нейкае ваеннае становішча, чым візітку Еўрасаюза. Тут у часовых бараках працуе бадай дзесяць устаноў: чатыры канторы абмену валюты, два оптавыя склады з мясапрадуктамі, дзве крамкі з агароднінай і садавінай, адна прадуктовая крама...

На сустрэчы з сенацкай Камісіяй па кантактах з Еўрасаюзам, якая адбылася ў пачатку чэрвеня г.г., ваявода Марэк Стшалінскі тлумачыў такое становішча адсутнасцю зацікаўлення інвестараў. Бо калі ў машыне найчасцей едзе прадпрыемальнік, забіраючы некалькі пасажыраў-пенсіянераў каб правезці праз граніцу тавар у найбольшай дазвольнай колькасці, дык такія падарожнікі патрабуюць адно мінімальнага заспакаення патрэбнасцей. Забараняючы індывідуальны ўвоз тавараў з Польшчы, улады Беларусі таксама ставяць пад сумненне мэтазгоднасць укладання капіталаў у наваколле пагранічча. І ў агульнейшым маштабе Беларусь бачыцца краінай неспрыяльнай транзіту, якую вадзіцелі ўжо стараюцца аб’язджаць іншымі дарогамі. Не спрыяе разбудове прыдарожнай інфраструктуры і падыход польскага боку, які стараецца не забудоўваць пабочыя шашы, толькі мінімалізаваць чэргі на мяжы.

Прайшоўся я крыху па рамантаванай дарозе, звонку паглядзеў на непрыцягальныя ўстановы абслугі падарожнікаў і зайшоў да спадарства Цацэркаў. У іх хата з краю, як у беларускай пагаворцы. Але гэта толькі такая там тапаграфія, бо ў сапраўднасці ў той хаце свайго роду офіс. Гаспадары паведамлілі мяне, што зараз завітаюць да іх пагранічнікі. І сапраўды, зараз на балоце адракі Свіслачы паказаліся два ахоўнікі мяжы, якія тут жа завіталі ў іх крайнюю хату. Я спытаў іх, ці можна мне падысці да чыгуначнага моста за Габятамі, каб зблізу зняць вячачаючы яго надпіс „МИР”.

— Зараз прыедуць нашы калегі, дык мы вас нават туды падвезем на машыне! — сказаў адзін з іх.

Прыехалі чарговыя два пагранічнікі. Усе яны мясцовыя: з Міхалова, Беластока, Гарадка і Супраслі. Я сабе чакаю выгаднага супрацоўніцтва з імі, яны перагаварыліся і гарадоцкі кажа мне:

— Спадар Вярбіцкі, трэба паехаць да каменданта заставы, каб ён даў згоду; ён напэўна такую згоду дасць. Бо калі што, то ведаецца...

Я ад гэтай нечаканасці адмовіўся, бо ж камендант таксама мог бы мне сказаць, каб у Беласток, Варшаву, Брусель і г.д. бо калі што... Хлопцы падкінулі мяне да Габят.

У Габятах падышоў да мяне мужчына і ўчыніў амаль лямант, што каля іхняй вёскі паставяць дазорную вышку:

— Тут і хімія будзе, і радыяцыя, і ўсё! Праз трыццаць гадоў усе ад гэтага павыміраюць.

Я стараўся патлумачыць яму, што на вышцы ўстановаць толькі назіральныя прылады, але ён трымаўся свайго, што ён усё добра ведае.

У Габятах непатрэбная ніякая хімія. У вёсцы хат шмат, але на зіму астаецца ў ёй толькі пяць душ. Яшчэ некалькі гадоў і законы прыроды без дапамогі тэхнікі і недалёкага савецкага лозунга ўстановаць свой мірны парадак. Хаты тут, праўда, дагледжаныя, выконваюць яны ролю летніх катэджаў, але сама вёска моцна памянлася за апошнія семдзесят гадоў. Дарога, што некалі вяла ў панскі двор, сёння зарасла буйнымі зараснікамі і хутчэй нагадвае былое рэчышча. Зараснікі накінуліся і на апошнюю ад Нарэйкаў хату...

І да Нарэйкаў падступае лес; самасей падыходзяць усутыч з будынкамі. Вёска зусім ціхенькая, у сонечны дзень стаялі на вуліцы толькі дзве бабуркі...

Ля Баброўніцкай шашы, каля дарогі ў Нарэйкі, відаць вялікую гурбу ссечанай бярозіны. Перад гэтай гурбою свежа ўзаранае поле на месцы безарняка; поўна тут тырчыць карэння, дзе-нідзе і выверненыя маладыя пянёчкі. Такая ж карціна была і каля Габят... Гэта Еўропа са сваімі сельскагаспадарчымі даплатамі парушыла наступ прыроды на зямлю-карміліцу ўсходняй сцяны.

Аляксандр Вярбіцкі

Палітыка на фэсце ў Орлі

Фэст у Орлі ў 1996 годзе, памянялася што-небудзь з таго часу?

Фота МІХАЛА МІНЦЭВІЧА

У Орлю завітаў фэст. Старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства дакладна перапытаў арлян, што яны ў апошні час глядзелі па тэлебачанні ды слухалі па радыё, наставіў іх у пытаннях міжнароднай палітыкі, а наканец — даў паслухаць спеваў...

У нядзелю, 26 чэрвеня, на пляцы перад сінагогай у Орлі адбыўся арганізаваны Беларуска-грамадска-культурным таварыствам, войтам Арлянскай гміны і Арлянскім асяродкам культуры — пры падтрымцы шматлікіх спонсараў — народны беларускі фэст. Спрыяла сонечнае надвор'е і шматлюдная публіка. Выступіла пад дзесяць калектываў, у тым ліку два з Беларусі.

Ад некалькіх гадоў БГКТ не ладзіла ў Орлі фэстаў — і па прычыне жалобы па ранейшым арлянскім войце Яне Добашу, і дзеля ашчаднасці, і з-за паныласці асобамі ахвотнымі ў парламент, якія памятаюць пра Орлю толькі пры нагодзе выбараў і прыязджаюць толькі дзеля галасоў. Палітыка абрыдае простым людзям. Спакойнаму грамадству Арлянскай гміны жывецца штотым цяжэй, пра разрыўку не думаюць, а калі ўжо яе нехта на вёску зафундуе, дык той арганізатар намагаецца насільна насыціць мерапрыемства палітыкай. На фэст людзі ідуць галоўным чынам дзеля прыгожай музыкі, каб захапляцца народнымі ўборамі ды майстэрствам мастакоў.

У Орлю завітаў фэст БГКТ і без палітыкі на ім не абышлося, гэтым разам дзякуючы старшыні, былому паслу Сейма РП, Яну Сычэўскаму, які традыцыйна ўжо наракаў на сродкі масавай інфармацыі і ўяўную дыскрымінацыю беларускай меншасці. Ягонае выступленне нагадвала нараду сілавікоў. Пад абстрэл былі ўзяты беластоцкае тэлебачанне і радыё — беларуская перадача „Пад знакам Пагоні”. Ужо на пачатку выступлення павеяла пагрозлівым прароцтвам пра магчымую ваенную завіруху за ўсходняй мяжой. Прагучалі павучэнні

наконт вялікай замежнай палітыкі, якая, паводле майго — жыхара Орлі — меркавання, людзей амаль зусім не цікавіць. Затое лёгка можна было ў час фэсту дадумацца, што калі нехта атакуе іншых, той праводзіць сваю кампанію.

Вось што гаварыў Ян Сычэўскі: „Хто з вас глядзеў тыдзень таму беластоцкае тэлебачанне, дык не здзіўляюся, што сёння на фэст мог не прыйсці, таму што тэлебачанне падало, што фэст адбудзецца ў Малініках, а не ў Орлі. Гэта не адзіная хлусня, не адзінае ілгунства ў прэсе ці тэлебачанні, таму што калі чытаем газеты, дык мы таксама здзіўляемся інфармацыям пра беларускія мерапрыемствы, якія паводле іх адбудуцца акурат не ў той дзень, калі мы плануем, або ў іншыя гадзіны, або ў зусім іншым месцы. Як гэта назваць — цяжка сказаць.

Таксама маю зусім свежую інфармацыю з учарашняй беларускай радыёперадачы — хто з вас слухаў, той пацвердзіць, што гавару праўду — калі адзін з рэдактараў размаўляў пра рэвалюцыю ў Беларусі. Я ў тым бачу вялікую неадказнасць і вялікую няпраўду; прабачце. Чаму? Таму, што я вельмі баюся дурнаватай палітычнай завірухі, якая прайшла хаця б у Югаславіі, у другіх месцах нашай зямлі. І тут камусь сніцца, каб рабіць палітычнае ўзбурэнне, каб намаўляць да нейкіх рухаў і называць ужо цяпер рэвалюцыяй у Беларусі. Мы павінны займацца сваёй дэмакратыяй, кожная краіна мае права на свой урад, на свае ўлады, на сваю інтэлігенцыю, якая павінна гэтай краінай кіраваць.

Мы, як беларусы Беластоцчыны, не павінны ўключацца ў тое, што дзеецца на Беларусі, а тым болей не

а-ван-тур-нічаць! Такая наша пастава і такі, па-мойму, абавязак”.

Спадар Сычэўскі пажадаў яшчэ публіцы добрага настрою, каб кожны адчуваў сябе радасна і шчасліва ды запрасіў на сцэну вядучую канферанс сакратар ГП БГКТ Валянціну Ласкевіч, якая таксама пажадала публіцы найлепшых уражанняў.

Мастацкую частку адкрылі „Арляне”, якія дзейнічаюць ужо шэсцьдзят гадоў, у тым ліку шаснаццаць пад мастацкім кіраўніцтвам Мікалая Фадзіна з Гродна. Калектыву паказаў узбагачаны традыцыйны ды сучасны аўтарскі беларускі рэпертуар. Пасля яго вельмі цікава выступіў арлянскі дзіцячы калектыву, наша будучыня „Арлянскія званочкі”. Пасля іх гмінны народны паэт Андрэй Грайко з Пашкоўшчыны, прадэкламаваў свой верш „Пра Яна ў Пасынках”. Выступілі яшчэ маладыя інструменталісты з Гміннага асяродка культуры ў Орлі пад кіраўніцтвам Анны Фіты, „Малінкі” з Малінік, якія праспявалі рэкруцкія песні, ды саліст „Арлян” Уладзімір Камарчук. З гасцей на сцэне паказаліся бельскія „Васілёчкі” пад мастацкім кіраўніцтвам Мікалая Мяжэнага. Жаночы калектыву „Мілавіца” са Свіслачы, якім кіруе Наталля Бубен, запрэзентаваў публіцы песні і вершы. Мешаны калектыву „Раснянчка” з Раснаў каля Камянца заспяваў вельмі прыгожа беларускія песні „Купалінка” і „Цячэ вада”. Паміж выступленнямі гасцей і публіку забаўляў беластоцкі калектыву „Зорка” пад кіраўніцтвам Янкі Карнілюка, які пасля граў на забаве.

Мастацкую частку арлянскага фэсту завяршыла выступленне калектыву „Прымакі”.

Міхал Мінцэвіч

Ацэнка — Богу

Вельмі важную справу ў сваіх допісах закранулі Дзядзька Захар і Лукаш Мікалаюк, пішучы аб адносінах нашых праваслаўных святароў да грошай прыхаджан. Абдзіралаўка ў выкананні некаторых духоўных не толькі дакучлівая ў важных чалавеку сітуацыях (шлюб, хрышчэнне, пахаванне), але і скандальная для многіх прыхаджан, якая шматлікім сектам дае спрыяльны грунт для антыхрысціянскай прапаганды. Аднак адначасна не так зусім рэдка трапляюцца і такія святары, якія разумеюць цяжкае матэрыяльнае становішча сваіх прыхаджан і або аказваюць душпаствярскую паслугу за сімвалічную аплату, або служачь Богу і людзям зусім дарма.

Дрэнныя паводзіны духоўных правакуюць нас, свецкіх, да іх ацэнка і не раз становяцца тэмай нашых гутарак. Але добра было б, каб размаўляючы на падобныя тэмы мы помнілі, што ўсе гэтыя непрыстойныя святары, гэта нашы браты або сыны і калі б яны ў сваіх родных дамах засвоілі цвёрды маральныя прынцыпы, то і найгоршая духоўная семінарыя не змагла б папсаваць іх. Апрача таго нас, хрысціян, абавязвае Божая перасцярога не асуджаць нікога, а ацэнку памазанцаў пакінуць Богу. Аб гэтым гаворыцца ў Свяшчэнным Пісанні: „бо якою мераю мерыце, такою самаю адмерыцца і вам” (Лк, 6:38) і „не дакранайцеся да памазанцаў Маіх, і прарокам Маім не рабіце зла” (Пс. 104, 15). Калі хочам быць лепшымі хрысціянамі за тых несумненна дрэнных святароў, павінны мы памятаць гэтыя словы. **М. Ц.**

Карэспандэнты

У 24-м н-ры „Нівы” Мікалай Лук’янюк падзяліў ніўскіх карэспандэнтаў на дзве катэгорыі: на найлепшых і менш лепшых. Што ж, гэта праўда, бо язык у адных ходзіць як на пружыне, гаворка ідзе гладка як у адваката і такое аратарства пераважна аснована на хлусні. А ў іншага язык так гладка не ходзіць, яго мова няскладная, але ў ягонай гутарцы больш радыі і праўды. І катары з іх больш вартасны і лепшы?

Помню, як калісьці на нейкім з’ездзе карэспандэнтаў „Нівы” яе галоўны рэдактар Георгій Валкавыцкі павучаў нас, каб мы заўсёды пісалі праўдзіва, талкова і ад сэрца, а калі ў допісе будучь дапушчаны граматычныя памылкі, тады журналісты „Нівы” іх выправяць. І так напэўна ёсць, бо гэта бачу па сваіх допісах. А дзяліць нашу жменьку на лепшых і горшых? Добра, што і такія не звяліся. А колькі ж карэспандэнтаў адышло — ці то ад пісання, ці ў вечнасць; такое жыццё.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Беларускі гістарычны зборнік/ Białoruskie Zeszyty Historyczne Nr 23

Цана: 15 зл. (+ кошт пасылкі па пошце).

Заказы: wchoruzy@poczta.onet.pl

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зіррка

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Хатняе птаства прыходзіць на свет не толькі сучасным...

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

... але і традыцыйным шляхам

Добры павучок

(казка)

На прыгожым лузе жыла сабе спакойна сям'я павукоў. Мама-павук і тата-павук лічылі сябе шчаслівай сям'ёй, але калі нарадзіліся ім дзеці-павучкі, сталі яшчэ больш шчаслівымі. Сумавалі толькі, калі глядзелі на сваё наймалодшае дзіцё. Маленькі павучок усяго баяўся.

З цягам часу павукі падраслі, пачалі вырабляць тонкую павуцінку, а ўсё што трапляла ў яе было іхнім харчаваннем. І толькі наймалодшы павучок не хацеў рабіць павуціны. Не таму, што ён не ўмеў, але таму што не хацеў нікога пакрыўдзіць, не хацеў лавіць мух і жукоў. Жадаў усім шчасця і баяўся пакрыўдаваць кагосьці. Старэйшыя браты не разумелі гэтага, насміхаліся з яго і празывалі гультаём. З павучка смяяліся нават мухі.

Крыўдна было павучку слухаць насмешак. Адночы ён вырашыў даказаць усім, што ён не гультай і вытчэ прыгожую павуцінку. Калі ўсе павукі спалі, павучок на збіраў прыгожых званочкаў, рамонкаў, васількоў і выткаў з іх цудоўную павуцінку. А кроплі расы адбіваліся ў раннім сонцы быццам брыльянты.

Калі старэйшыя павукі прагнуліся, убачылі што ніводная муха не трапіла ў іхнія павуціны, усе мухі бачылі каляровую павуціну, здалёк абміналі і іншыя павуціны.

Злосныя павукі дадумаліся, хто выткаў гэтую павуціну і пачалі шукаць павучка. Але не маглі яго знайсці. Павучок схавався туды, дзе ніхто яго не крыўдзіў і мог рабіць іншым толькі дабро.

Анна САДОЎСКАЯ

Лета прыйшло

Вершы Віктара Шведа

Парфума таткі

Матуля паспрабавала
Наліўкі мужа кілішак,
А потым пацалавала
Прад сном сыночка Мішу.

Сыноч пытае маму
З нейкім дзіцячым сумам:
— Ці ты ўжываеш таксама
Тую, што татка, парфуму?

Дамашняя драма

— Татка, здарылася ў нас драма,
Вось я аб тым сказаць хацела.
У мой пакой увайшла мама,
Крыкнула: Божа! — і самлела.

— А што ж убачыла там, доня,
Што так якраз зрагавала?
— Нічога, татка, толькі сёння
Я ўпершыню пакой прыбрала.

Васіль Жуковіч

Лета

Лета — гэта мора кветак,
аксамітнае травы.
Лета — казка, лета — гэта
свята чыстай сінявы.
Лета — час дажджоў жаданых,
бліскавіц і перуноў,
і вясёлак нечаканых,
і дзівосных туманоў.
Лета — звон крамяных росаў,
свежасць ягад і грыбоў,
водар чэрвеньскіх пакосаў,
водар ліпеньскіх стагоў.
Час цвіцення, даспявання,
час птушынага змаўкання,
набірання новых сіл.
Лета — час выпрабавання
ў палёце юных крыл;
час паходаў захапляльных,
цёплых, ласкавых вятроў
і сустрэч,
і развітальных
словаў, песняў і кастроў.

Таямнічае пісьмо Зайкі

На ўзлеску сядзелі, на сонейку грэліся Верабейка і Сінічка.

— Глянь, — кажа Верабейка, — наш сусед Зайка бяжыць.

Зірнула Сінічка. Сапраўды, бяжыць, спяшаецца, ліст паперы трымае.

Падбег Зайка, ліст на траву паклаў.

— Таямнічае пісьмо! Я таямнічае пісьмо знайшоў!

Глядзяць Сінічка і Верабейка: ліст рознымі словамі спісаны.

— Елка, яблык, ельнік, ежа, аднасць, — прачытаў па складах Верабейка.

— Сярод гэтых слоў адно лішняе. Хто яго знойдзе? — прачытала Сінічка тое, што было напісана крыху ніжэй тых слоў.

— Дапамажыце знайсці лішняе слова, — папрасіў Зайка. — Я цэлюю раніцу думаў і яшчэ паўдня думаў, але не дадумаўся.

— Слова „елка” лішняе! — усклікнуў Верабейка.

— Чаму яно лішняе? — пытаецца Зайка.

— Не ведаю, — прамовіў Верабейка.

— Слова „елка” лішняе, — выказала здагадку Сінічка.

— Чаму? — пытаецца Зайка.

— Проста лішняе ды ўсё.

— Проста так не бывае, — не пагадзіўся Зайка.

— Бывае, бывае, — даказвае Сінічка.

Гамоняць, спрачаюцца Зайка, Сінічка і Верабейка. Не здагадаюцца, якое слова тут лішняе. Дапамажыце ім, калі ласка, тое слова знайсці.

Аляксей ЯКІМОВІЧ

Чорная варона, шэрая варона

Шэрую і чорную варону адны вучоныя адносяць да розных відаў, іншыя лічаць іх падвідамі аднаго. Мабыць, рацыю маюць другія, бо тыя вароны могуць крыжавацца між сабою, і нават мець шмат патомства. Гібрыды маюць цёмна-шэры колер, з чорнай галавой, крыламі, нагамі і хвостом. Шэрыя вароны жывуць у Еўропе на ўсход ад ракі Эльбы і ў Заходняй Сібіры, а чорныя вароны — у Заходняй і Цэнтральнай Еўропе, сярэдняй і ўсходняй Азіі ды ў Паўночнай Амерыцы. Чорная варона зусім чорная, а шэрая мае чорныя галаву, горла, „гальштук” на грудзях, крылы, ногі і хвост. Вароны важаць да 960 грамаў. Бытуюць на ўскраінах лясоў і гаёў, у трысняговых зараслях, у надрэчным кустоўі і блізка жылля чалавека. Вядуць аселае жыццё, качуюць і пералятаюць. Сярод гарадскіх варон найбольш аселых. У гарадах іх часта можна сустрэць разам з галкамі ды гракамі. Начуюць у вялікіх групах у парках і садах, за вадасцёкавымі трубамаі. Гняздо ўюць у сакавіку-красавіку з сухіх галінак і трыснягу (выкарыстоўваюць нават дрот!), высцілаюць яго пакуллем, ватай, анучкамі, штучным валакном — усім што трапіцца. Самка складвае 4-6 блакітна-зялёных з цёмнымі кропачкамі яек, наседжае іх перш

У школе ў Гайнаўцы

за ўсё сама да 19 сутак. Пасля вылуплення птушанят спачатку корміць іх толькі бацька. Варанянты вылятаюць недзе ў палове чэрвеня, крыху трымаюцца з бацькамі, якія іх падкормліваюць. Вучыць лятаць дзяцей вароны выводзяць на шырокую прастору, вяртаюцца толькі на начлег. У ліпені сямейныя групкі распадаюцца.

Вароны ўсеедныя птушкі, кормяцца насякомымі, чужымі птушанятамі і яйкамі, грызунамі, яшчаркамі, жабамаі, рыбай, так-

сама насеннем. Таму трымаюцца блізка чалавечага жылля, дзе можна наесціся на сметніках. За добрае месца харчавання вароны патрапяць ваяваць так, што аж ляціць пер’е!

Варона лёгка прыручаецца. Варта мець для яе хатнюю вальеру, карміць мясам, рыбай, тварагом, хлебам, яйкамі, распараным зернем. Паводзіць сябе ручная варона вельмі разумна, мае добрую памяць, навучыцца нават вымаўляць словы!

Міра Лукша

Станіслаў Валодзька

Матчыны зёлкі

Збірала мама зёлкі
Як пчолы з зёлак мёд.
І я маленькі пчолкай
Стараўся з ёй як мог.

Збірала мама зёлкі
У садах, лугах,
Букетам у царкву іх
Насіла асвячаць.

Збірала мама зёлкі
Ў палях, лясах і вась
За цэлы век свой столькі
Сабрала — цэлы воз!

Каб венічкамі зёлак
Хваробы вымятаць
Ігранне-спеў вясёлак
Ізноў да нас вяртаць!

І зёлкі-словы мамы
Маглі душу крануць...
... І зёлкі ёй таксама
Паклалі у труну.

І добрым знакам мілым, —
Што зноў сюды прыйшлі,

Зноў зёлкі на магіле
Ў матулі прараслі.

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРЫЦКАГА

Польска-беларуская крыжаванка № 28

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

							Jar			i
							Truczna			Blask
Pajak	Ucho		Szyfr			Grzyb				
	Świat		Ob			Marzenie				
Zebranie					Pomoc sąsiedzka	Prezent				
Jawa										
			Chmiel	Topola						
				Mnich						
		Chmura								
Nie	Jan		Nów							
			Silacz							
Osilek	Siano									Jasno
	Sowa									
						Rola				
Olcha								Imię chińskie	On	
Ewa	Jer									
			Rzeczka			Klon				
								Imię żeńskie		

Адказ на крыжаванку н-р 24: Каманда, муза, сад, слалом, апанаванне, але, вараг, леў, сук, ай, аскет. Смех, Ала, алей, за, спеў, ла, фанар, ларок, мова, маг, нос, дзежка.

Блудныя сыны

(майму дзядулю Сямёну)

Даўным даўно жыў мудры і добры чалавек. Служыў ён у паноў. За сваю адданасць і працу атрымаў ад іх у спадчыну маёнтак. Паны не мелі дзяцей, а на старасць хлопец іх не пакінуў і дбаў пра зямлю. Звалі яго Раман. Ажаніўся ён і меў сям’ю дзяцей — цудоўных хлопчыкаў. Жылі дружна ў вёсцы Раманавічы. Багаты Раман быў добрым гаспадаром, дбалым пра сям’ю, хапала ім усяго. Хлопцы раслі, а бацька прыхіляў ім неба, амаль нічога не рабілі. Калі памерла жонка, Раман яшчэ больш апекаваўся хлопцамі. Праходзілі гады. Хлопцы сталі мужчынамаі і захацелі, каб бацька падзяліў маёнтак. Не маглі дачакацца Раманавых грошай. Засмучаны Раман падзяліў усё паміж сыноў, якія раз’ехаліся па свеце. Пастарэў Раман, без жонкі і гаспадаркі хадзіў ад сына да сына дажываць пры іх. Але кожны з іх адсылаў старога да іншага. Стары глянуў апошні раз на Раманавічы і пайшоў у лес, каб раздзерлі яго дзікія звяры. „Гэта лепшы лёс, чым самотнасць”, —

падумаў ён. Зайшоўшы ў лес, Раман пачаў маліцца і тады пабачыў сляпога чалавека, які ляжаў крыжам і страшэнна плакаў. Падшоў Раман, памог яму ўстаць і даведаўся, што дзед прыйшоў на каленях са слугай, які ўцёк, забраўшы грошы, і цяпер той не можа дайсці да святой рэчкі, якая лечыць. Падняў Раман старога, падвёў некалькі крокаў і памыў яму твар. Абодва шчыра маліліся і праз тыдзень сляпы ўжо сонейка пабачыў.

Праз гэты тыдзень у Раманавічах тварыліся толькі гульні і забавы. Галодны дабытак разбегся па палях і лясах. У Раманавым маёнтку сыны гуляюць, танцуюць і п’юць. Так сыны цэлую бацькаўшчыну прагулялі.

Даведаўшыся аб гэтым Раман, адышоў ад сляпога і вярнуўся ў вёску, пабачыў тое, што засталося ад яго маёнтка і вельмі раззлаваўся. Выгнаў сыноў з дому, сам давёў да ладу гаспадарку. За парабкаў узяў сваіх сыноў і не плаціў ім. За гэтыя грошы пабудаваў царкву, якая стаіць да сённяшняга дня, а вёску назваў Такары. Паводле слоў:

Хто не бачыў Божай кары,
Хай ідзе на Такары.

Альжбета Колтак

Беларуска-нямецкія сувязі

4 ліпеня споўнілася 75 гадоў з дня нараджэння беларускага пісьменніка, кандыдата філалагічных навук, даследчыка беларуска-нямецкіх узаемасувязей, прапагандыста беларускай літаратуры і культуры за мяжой Уладзіміра САКАЛОЎСКАГА. Наш карэспандэнт сёння гутарыць з юбілярам і жадае яму здароўя і творчага плёну.

— Што было для Вас важным у Вашай літаратуразнаўчай працы?

— Важным дасягненнем у галіне выбранай мною тэматыкі — беларуска-заходнееўрапейскіх культурных сувязяў, дзе я актыўна працую ўжо больш 30-ці гадоў, была прага таго, каб як мага больш праўдзіва і ва ўсёй яго складанасці паказаць працэс іх станаўлення і развіцця, далучэння беларускай культуры да агульнаеўрапейскіх набыткаў, да таго, як павольна і з якімі цяжкасцямі ішоў працэс знаёмства з ёю ў Заходняй Еўропе, якія перашкоды ўзніклі на гэтым шляху.

Гэтаму прысвечаны больш 150 публікацый і 5 кніг, выпушчаных беларускімі і замежнымі выдавецтвамі. Акрамя таго, некалькі кніг ляжаць падрыхтаванымі да выдання і чакаюць магчымасці іх друкавання. Гэта «Надзвычайная місія БНР у Берліне», «Беларуска-нямецкія культурныя сувязі ў час першай сусветнай вайны. Матэрыялы і дакументы, 1915-1918» — аднаго з найбольш інтэнсіўных і багатых перыядаў беларуска-нямецкіх культурных сувязяў XX ст., «Прысутнасць беларускай культуры ў Заходняй Еўропе (Нямеччына, Англія, Аўстрыя, Швейцарыя)». Да таго ж трэба далучыць яшчэ і нарысы пра нямецкіх навукоўцаў: праф. Рудольфа Абіхта, д-ра Альберта Іпеля — мастацтвазнаўцы і гісторыка, Яўгена Энгельгарта, якія ўнеслі не толькі самы значны ўклад у знаёмства нашага краю з Нямеччынай, але і прычыніліся да развіцця беларускай культуры часу першай сусветнай вайны. Важнасць іх публікацый заключалася ў тым, што яны ў сваіх працах не толькі знаёмлілі нямецкі народ з жыццём і культурай беларусаў, але і паказвалі іх духоўныя набыткі ў нацыянальным абліччы з надзеяй на адраджэнне самой Беларусі, як дэмакратычнай рэспублікі; у той час як пераважная большасць навукоўцаў і палітыкаў рускай, савецкай, польскай і літоўскай арыентацыі імкнуліся да супрацьлеглага: адмаўлялі беларускаму народу ў самастойнасці, у здольнасці развіваць самастойную культуру і дзяржаўнасць з мэтай захопу і падзелу яе тэрыторыі.

— Уладзімір Лявонавіч, чаму беларуска-заходнееўрапейскія культурныя сувязі абралі Вы гэтай Вашых даследаванняў і з чым гэта звязана?

— Калі ў 1962-1969 гадах я працаваў у ГДР перакладчыкам, мяне моцна ўразіла тое, што немцы амаль не маюць аніякага ўяўлення пра Беларусь. Узнікла заклапочанасць, як магло так здарыцца, што жыццё 10-мільённага суседняга народа амаль зусім невядомае немцам. Моцна зацікавіла пытанне: няўжо Беларусь не знайшла аніякага адлюстравання ў нямецкіх энцыклапедычных выданнях, даведніках, навуко-

вай літаратуры? Распачаліся пошукі, якія з цягам часу далі надзейны плён. Неўзабаве сустрэў цікавыя публікацыі. У прыватнасці, на нямецкай мове працу Я. Карскага «Гісторыя беларускай вуснай народнай творчасці і літаратуры», кнігу В. Егера «Беларусь», а таксама невялікі зборнік вершаў М. Багдановіча ў перакладзе Я. Энгельгарта пад назвай «Беларускія лірычныя вершы аб Радзіме» і многія іншыя публікацыі ў славістычных часопісах. Бальшыня іх тычылася новай беларускай літаратуры. Усё гэта мяне вельмі зацікавіла і абрадавала.

Там, у нямецкіх бібліятэках я адчыніў для сябе дзівосны свет беларускай літаратуры 20-х гадоў, пра якую ў Беларусі і гаварыць на дазвалялася. Акрамя таго, чытанне ў Нямеччыне заходняеўрапейскіх газетаў і часопісаў расшырыла маё ўяўленне пра адносіны да савецкай літаратуры, у тым ліку беларускай, у шырокім свеце, што і стала прычынай майго крытычнага стаўлення да беларускага літаратуразнаўства. Аднак, папаўшы ў язовыя рукавіцы «перадавой савецкай марксісцкай метадалогіі», ад якой так і веела заскарузлай руцінай, прыходзілася падчас ісці на кампрамісы: слухаць казкі пра сацрэалізм, кожнае падазронае месца падмацоўваць у сваіх публікацыях цытатамі з «класікаў марксізму».

Акрамя таго, знаёмства з нямецкім перакладчыкам і папулярызатарам беларускай літаратуры ў Нямеччыне Н. Рандавым і дапамога яму ў выданні першай на нямецкай мове кнігі беларускіх апаўданаў «Буслы над балотамі» (1971), яшчэ больш заахваціла і натхніла мяне да працы над праблемай беларуска-нямецкіх літаратурных сувязяў.

З'явілася жаданне паспрыць таму, каб беларуская літаратура стала яшчэ больш вядомай не толькі ў Германіі, але і ў іншых краінах Еўропы. Так я распачаў сваю працу ў галіне беларуска-нямецкіх літаратурных сувязяў, працягваючы традыцыі беларускай кампаратывістыкі, у рэ-

чышчы якой паспяхова працаваў А. Адамовіч, А. Мальдзіс і іншыя.

Калі я прыехаў у Мінск, паступіў у аспірантуру пры Інстытуце літаратуры АН БССР, прапанаваўшы тэму дысертацыі «Беларуска-нямецкія літаратурныя ўзаемасувязі перыяду Веймарскай рэспублікі (1919-1933)», якую і абараніў у 1977 годзе.

— Скажыце, калі ласка, з чым звязана пашырэнне напрамку Вашай тэматыкі?

— Распачаўшы сваю навуковую працу з даследавання знаёмства і ўспрыняцця беларускай літаратуры ў Нямеччыне, я паступова адчуў вузкасць рамак даследавання і, працуючы ў Інстытуце літаратуры АН БССР у якасці старшага навукова супрацоўніка (1980-1986), затым і загадчыка сектара ўзаемасувязяў літаратур (1987-1990), пашыраў яго дыяпазон. Гэта здзяйснялася як праз далучэнне да беларуска-нямецкіх літаратурных сувязяў іншых аб'ектаў культурнага жыцця: гісторыі, мовазнаўства, мастацтвазнаўства, тэатра, этнаграфіі, фальклору, так і павелічэння іх тэрытарыяльных межаў. У абсяг іх трапілі такія краіны як Англія, Швейцарыя, Аўстрыя, Нарвегія. І ўжо ў час маёй працы ў Скарынінскім цэнтры (1991-1995), дзе выконвалася тэма «Прысутнасць беларускай культуры ў свеце», мною былі напісаны раздзелы пра знаёмства з беларускай культурай у Нямеччыне, Аўстрыі, Швейцарыі, Англіі і ЗША.

Тэме прысутнасці беларускай культуры ў вышэйпералічаных краінах былі прысвечаны і шматлікія публікацыі і нават пераклады з нарвежскай мовы вершаў Марціна Нага з яго кнігі «Сустрэчы», а таксама з нямецкай — урыўкаў раздзелаў з кнігі Дзірка Гольтбрюге «Беларусь».

— І што было далей?

— Добрай навіной у 1995 годзе стала для мяне прапанова дырэктара Славянскага семінара Бонскага універсітэта праф. Ганса Ротэ даследаваць пад яго кіраўніцтвам пры Славянскім семінары тэму «Беларуска-нямецкія культурныя сувязі ад

першай да другой сусветнай вайны», у выкананні якой пры АН БССР мне было адмоўлена. Так з 1995 г. настаў час рэалізацыі трохтомнага праекта «Беларусь і Германія. Інтэлектуальна-культурныя адносіны (1914-1941)». Першы этап — распрацоўка і выданне бібліяграфіі — ужо выкананы. У 2000 г. была выдана ў серыі «Фундаментальныя даследаванні славянскай філалогіі і гісторыі культуры» адна з самых поўных і дакладных бібліяграфій па беларуска-нямецкіх культурных сувязях 1914-1941 гадоў, пра што яскрава сведчыць колькасць адзінак бібліяграфіі — 3 694. Другі этап — збор дакументаў і матэрыялаў закончаны, падрыхтаваны макет і чакаецца іх выданне. А зараз ідзе актыўная праца над каментарыямі — апошнім этапам праекта.

— Якія важнейшыя накірункі Вашай даследніцкай працы ў галіне культурных сувязяў?

— За час працы ў Інстытуце літаратуры былі распрацаваны мною наступныя тэмы: 1. «Беларуская літаратура ў яе сувязях і ўзаемадзеяннях з культурай заходнееўрапейскіх краін. Яе інтэрпрэтацыя і ўспрыняцце на Захадзе» (Ін-т літ-ры, 1977-1979, 1982-1983). Па гэтай тэме выдана манаграфія «Пара станаўлення» (1986); 2. «Інтэрпрэтацыя і ўспрыняцце беларускай літаратуры ў ГДР» (Ін-т літ-ры, 1984-1987). Па гэтай тэме выдана манаграфія «Беларуская літаратура ў ГДР» (1988) і нарыс «Беларуская савецкая літаратура за мяжой» (у сааўтарстве, 1988); 3. Беларуская літаратура ў ЗША пасляваеннага часу. 1945-1985. (Ін-т літ-ры, 1989-1991), не закончана ў сувязі з расфарміраваннем сектара; 4. «Прысутнасць беларускай культуры ў нямецкамоўным свеце» (успрыняцце і інтэрпрэтацыя яе ў Нямеччыне, Аўстрыі і Швейцарыі; Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны, 1991-1994, рукапіс).

— Уладзімір Лявонавіч, якія Вашы планы на будучае?

— Найперш хацелася б выдаць здадзены ў Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь том дакументаў і матэрыялаў пад назвай «Сувязі паміж беларускай і нямецкай культурамі ў час першай сусветнай вайны (1915-1919)», а таксама здзейсніць другое выданне кнігі А. Цеханавецкага «Міхал Казімір Агінскі і яго „сядзіба музаў“ у Слоніме».

Вельмі хацелася б выдаць асобнымі выпускамі нарысы пра нямецкіх навукоўцаў Р. Абіхта, А. Іпеля і Я. Энгельгарта, якія ўнеслі вялікі ўклад у знаёмства нямецкай грамадскасці з Беларуссю. Матэрыялы сабраны і чакаюць афармлення. Акрамя таго, хацелася б выдаць артыкулы пра сучасных заходнееўрапейскіх даследчыкаў Беларусі Г. Ротэ, А. Макміліна, К. Гутшміта, М. Банькоўскі, Г. Бідэра і перакладчыкаў Г. і Ул. Чапегаў і іншых. Маю надзею на паспяховае завяршэнне нямецкамоўнага праекта «Беларусь і Германія. Інтэлектуальна-культурныя адносіны (1914-1941)». Маю таксама намер перапрацаваць сваю першую кнігу «Пара станаўлення», каб ачысціць яе ад ідэалагічных штамаў.

Гутарыў Сяргей Чыгрын

Надзея Артымовіч Яшчэ знайду крыніцу...

Надзея Артымовіч ды Вера Галубовіч і Людміла Рублёўская з дзямі, Іслач, верасень 1991 г.

Студэнцкія гады, Варшава, 1970-я

* * *

паэт памірае
смерць
гэта сон...

Іслач 1991

я датыкаю стараных рукапісаў
Уладзіміра Караткевіча
каліграфія папера атрамант

я пішу старым бясколерным алоўкам
у маіх шуфлядах хаос свету
і чытаю „Імя ружы” Эко
эрудыцыя класіфікацыя мрок
і чалавек

імя ружы значыць імя ружы

* * *

распльваецца несапраўднасць
твайго позірку
чарнее твой дотык

.....
улятаю ў дзяцінства
(які колер мае дзяцінства?)

цень дзяцінства
з голай малітвай
так без адказу
ісці ў лагодную несапраўдную
прасторы

што называецца проста
жыццём
і невыразным фрагментам
згубленай фатаграфіі

* * *

этыкі эстэтыкі эстэтызмы
літаратура

не вяртаюся да Гласкі
не перажываю
стаю гляджу

усе адварнуліся
гэта стары фільм
класіка

* * *

насычанае паветра
жар
я насычаная
у 1969 годзе глытаю ўсіх
што адварнуліся ад чалавека
Гласко Гайфа
насычанасць зялёны сентыменталізм
ашалеўшыя статысты
невыносная спякота
бягу голая

* * *

люблю геаметрычныя фігуры
акрэсленыя простымі
простыя збудаваныя з кропак
адбіваюцца ў люстры
гладка і спакойна

* * *

уваходзіш у краявід з невідочным дэфектам
гэта называеш домам пажоўклай кніжкай
неабходнай рэпетыцыяй перад таямнічай вандроўкай

— гэты краявід з невідочным дэфектам
ёсць твой

* * *

час уцякае
час працякае
немагчымасці
сплятаюцца ў вузел
яшчэ выбіраю
паўдакладныя фарбы
яшчэ знайду крыніцу...

* * *

банальнасць вечара
гукі (анахранічная музыка)
п'еш чорнае неба

асцярожна распранаеш
адлеглыя адрасы

* * *

у Варшаву
ляцелася ў голай непрытомнасці
з мокрай незапісанай карткай

там шукалася ценю
для безабаронных прадчуванняў

цяпер бачу
асіметрычнасць сэрца
і першага запаху

* * *

усё менш разумею са свету
усё менш разумею з парогаў

я была сведкай ліцытацыі апошняга верша
ананімнага аўтара

ён паўдакладна рысаваў у чорныя раніцы
парнаграфію шклянай душы

ён быў брудны і чысты
чысты як першы сакавіцкі луг

* * *

і нічога не адбудзецца
было ёсць будзе
і нічога я не знайшла
у кніжках марах жыцці
каб памерці

без слоў без музыкі
у маўчанні як камень
кідаю перадапошні гук
гэта кепскі фон
час

Беларуская Хрысціянская Дэмакратыя

http://bchd.info

Паволі-паволі набліжаецца Беларусь да наступнага 2006 года, які ўжо многія лічаць лёсавызначальным, хача гэта можа ім толькі так падавацца. Але кожная палітычная падзея, асабліва выбары ў напярэдняй дзяржаве, якой сёння з'яўляецца Беларусь, вымушае ўсе існуючыя палітычныя сілы актывізаваць сваю дзейнасць. Цяперашні час як ніякі іншы падыходзіць і для з'яўлення новых партый і рухаў, якія лічаць цяперашнюю палітычную палітру краіны недастаткова поўнай.

На пераломе 2004-2005 гадоў у беларускай палітыцы была агучана ідэя стварэння новай партыі — Беларускай хрысціянскай дэмакратыі (БХД). Згодна планаў стваральнікаў, яна мусіць паўстаць ужо на пераломе 2005-2006 года, калі пройдзе яе ўстаноўчы з'езд. Калі ў рэчаіснасці зерне ідэі хрысціянскай дэмакратыі толькі, вобразна кажучы, ляціць у зямлю, то ў віртуальнай прасторы яно пусціла ўжо неблагія парасткі. Менавіта так можна акрэсліць інтэрнэтны сайт ствараемай партыі.

Калі набраць на сваім камп'ютэры <http://bchd.info>, то перад нашымі вачыма адкрыецца вельмі цікавае і насычанае інфармацыяй выяўленне. Уверсе карцінкі позірк затрымліваецца на малюнку крыжа Еўфрасініі Полацкай, контураў карты Беларусі і назвай сайта, якая аналагічная назве партыі. Ніжэй — усё як звычайна: старонка падзяляецца на тры часткі — першая змяшчае выйскі да рубрык, другая — тое, што адрознівае гэтую старонку ад іншых, трэцяя — магчымасць выкарыстаць некаторыя другасныя функцыі сайта.

Варта адзначыць, што старонкі „Галоўная” і „Навіны” падобныя паміж сабой, як дзве кроплі вады. Знайсці адрозненне там немагчыма. Гэта, зразумела, хай сабе нязначны, але недахоп. Тым не менш, яго з лёг-

касцю пераважае інфармацыя, што месціцца на іншых старонках.

Сказаць, што стваральнікі і нахняльнікі сайта старанна паклапаціліся, каб данесці да наведвальнікаў інфармацыю аб сабе і сваёй ідэі, значыць не сказаць нічога. Распаведы аб хрысціянскай дэмакратыі падаюцца ў пераламленні праз сусветныя хрысціянскія каштоўнасці і беларускую мінуўшчыну, у чым можна ўпэўніцца „зайшоўшы” на старонку „Пра нас”. Свайго роду працягам такой прэзентацыі ёсць старонка „Гісторыя”, якая распавядае пра паходжанне хрысціянскіх дэмакратаў і з'яўленне іх на Беларусі.

Крыніцай ведаў па хрысціянскіх і беларускіх нацыянальных каштоўнасцях можна назваць рубрыку „Бібліятэка”. Чытаючы разважанні аўтараў на гэтыя тэмы, з прыемнасцю і лёгкай зайздасцю ўсведамляеш, што пачуцці гэтых людзей да роднага краю падобныя на любоў малых дзяцей да сваіх бацькоў — так слепа і самааддана любяць маму з татам, што ўсе і ўсё настолькі другаснае, што нават не вартае ўвагі. Па праўдзе кажучы, такія пачуцці да Беларусі, да беларускай мовы ў жыхароў тэрыторыі паміж Польшчай і Расіяй, Прыбалтыкай і Украінай сустрачаюцца рэдка.

Ініцыятары стварэння партыі грунтуюць сваю ідэю на хрысціянскай поліканфесійнасці і добразычлівым суіснаванні праваслаўных, католікаў і пратэстантаў дзеля Беларусі. Ну а юрыдычнай крыніцай верацярпімасці на нашых землях слухна ўказваюць Статут ВКЛ 1588 года: „А калі ёсць рознасць немалая ў веры хрысціянскай (...) абяцаем сабе за нас, за нашчадкаў нашых, на вечныя часы, пад абавязкам прысягі, пад вераю, годнасцю і сумленнем нашым, каб тыя, хто розныя ў веры, спакой між сабой захавалі”.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

На чэмпіянаце кантынента, які прайшоў у Венгрыі, толькі адзін беларускі баксёр заваяваў медаль. Але затое залаты...

Беларусь, беларусы...

Чэрвеньскія паўрэзультаты

Чэрвеньскія спартовы каляндар быў надзвычай насычаным. Вельмі шмат выступалі лёгкаатлеты, прайшло некалькі чэмпіянатаў Еўропы, буйных прадстаўнічых турніраў у розных відах. Выбіраць лепшых у гэтым месцы было надзвычай цяжка.

1. **Дзмітрый Атрохаў** (бокс). На чэмпіянаце кантынента, які прайшоў у Венгрыі, толькі адзін беларускі баксёр заваяваў медаль. Але затое залаты! Малаведомы раней Дзмітрый Атрохаў у вагавай катэгорыі да 66 кг разабраўся з усімі супернікамі, у фінале перамогшы прадстаўніка Расіі.

2. **Дзяснік Савянкоў** (спартовая гімнастыка) заваяваў бронзавы медаль у шматбор'і на першым асабістым чэмпіянаце кантынента, які прайшоў у венгерскім Дэбрэчэне. Падобнага поспеху Савянкоў дасягнуў і летась на першынстве Старога свету, якое адбылося ў Славеніі.

3. **Максім Мірны** (тэніс) на турніры „Ралан Гарос” разам з Юнасам Б'ёркманам выйграў парны разрад. Гэта ўжо трэці аналагічны поспех лідэра нашай дружыны ў турнірах „Вялікага шалому”. А на Уімблдоне наш тэнісіст прайшоў тры кругі і прабіўся ў 16 мацнейшых.

4-5. **Сяргей Маргынаў** (кулявая стральба) выйграў этап Кубка свету, які прайшоў у Мюнхене. Ён быў лепшым у стральбе лежачы з адлегласці 50 м. Тым самым двухразовы алімпійскі бронзавы прызёр заваяваў ліцэнзію на чарговыя алімпійскія гульні.

4-5. **Пётр Літвінчук** (кулявая стральба). Прадстаўнік Брэстчыны дасягнуў аналагічнага поспеху, толькі на этапе Кубка свету ў Мілане. Літвінчук, прапусціўшы афінскую алімпіяду, вярнуўся ў шыхт пасля гадавой дыскваліфікацыі. Так што цяпер маем двух стралкоў з вінтоўкі экстра-класа.

Уладзімір Хільмановіч

Забароненыя колеры

Раней я лічыў, што прыдуманая псіхааналітыкамі тэорыя ўплыву колераў на настрой чалавека — вынік несяброўства з уласнай галавой самых прадстаўнікоў гэтай, нікому непатрэбнай, акрамя як для іх саміх, прафесіі. Яны намагаюцца парады святара, што падчас споведзі шукае адказы на пастаўленыя пытанні ў душы самога чалавека, змяняць на сістэму знешніх уздзеянняў. Гэтыя ўздзеянні, нібыта, і ёсць асноўным каталізатарам псіхічных адхіленняў гомасапіенса. Але паводле маіх назіранняў адмыслова ўзяты для супакоення зялёны колер сталаю казіно найрад чым можа дапамагчы нервоваму стану чалавека-разумнага, што за адзін вечар прадуў здабытак усяго жыцця. Ды і зялёныя грошы амерыканскага народа мала каго пакідаюць у спакоі, незалежна ад таго амерыканец гэты чалавек, ці апантаны антыамерыканізм. Нават дальтонікі не могуць застацца раўнадушнымі, убачыўшы ў чужых руках стос зялёных паперкаў з партрэтамі амерыканскіх прэзідэнтаў.

Але калі беларускае заканадаўства забараніла выкарыстоўваць пэўнага ко-

леру сімваліку, а міліцыянты пачалі кідацца на бел-чырвона-белыя сцягі як бык на чырвоную анучу, ці дакладней будзе сказаць як індыйкі на трусы колеру сцяга Савецкага Саюза, мне прыйшлося перагледзець свае погляды на сцвярджэнні спецыялістаў па вывучэнні масавых псіхічных адхіленняў дарослых прадстаўнікоў чалавечай расы. Сама дзіўнае ў паводзінах міліцыянтаў, што яны раней гэтую сімваліку насілі на сваіх мундзірах, а зараз пачалі рэагаваць на яе як чэрці на крыж. Ды не толькі міліцыянты.

Было гэта ў Бруселі. Другая палова дзевяностых гадоў мінулага веку. Ужо за выкарыстанне бел-чырвона-белай сімвалікі ў Беларусі арыштоўвалі, давалі штрафы, садзілі. Але апазіцыянеры спадыяваліся, што ўдасца неяк павярнуць краіну на шлях еўрапейскай дэмакратыі нават з той уладай. Былі надзеі на тое і ў еўрапейцаў. Таму яны і запрасілі ў Брусель на нейкі там семінарчык групу, якая напалову складалася з прадстаўнікоў улады, а напалову з апазіцыянераў. Доўга еўрапейскія эксперты, пад найгран-сур'ёзныя выразы твараў дэле-

гатаў ад беларускай апазіцыі і дружны храп беларускіх дэпутатаў новаабранага парламента, які ў народзе „ласкава” празвалі „палаткай”, распіналіся пра здобыткі еўрапейскага ладу жыцця. Ды пасля, хіба зразумейшы, што ні тым, ні другім навукка ў галаву на лезе, вырашылі паказаць свой слаўны горад. Можа, думаюць, хоць чым зацікаваць беларусаў.

А надвор'е, як на зло, выдалася не найлепшае для турызму. Дождж з дажджом. І яшчэ крыху дажджу. Еўрапейцы нават замаркоціліся. Падумалі, што і гэтая частка праграмы правалілася. Але беларусам горад спадабаўся. Асабліва крамы ды бары. Дакладней тое, што там прадавалася. Апазіцыянеры павесялелі. Сталі жартаваць. Прадстаўнікі ўлады папрачыналіся. Усе разам так энергічна займаліся скупкай таннага тавару, што брусельцы, гледзячы на іх, пачалі пытацца, ці не пачалася якая глабальная прыродная катастрофа. Некаторыя нават падумалі, што хутка вайна, ды таксама пачалі набываць тое, што хапалі беларусы. А еўрапейскія эксперты, узрадаваўшыся, што хоць нешта атрымліваецца, купілі беларусам па парасончыку. Хай, думаюць, ад дажджу хаваюцца.

Ды вось не ўлічылі заўвагі ўсё тых жа псіхааналітыкаў наконт колераў.

Парасончыкі былі з белымі і чырвонымі палосамі. Напачатку імі карысталіся ўсе, спрытна перабягаючы ад крамаў да бараў. Ды пасля група зноў падзялілася на дзве часткі. Нехта ўзяў ды пажартаваў, што сфатаграфуе, як дэлегаты ад улады разам з апазіцыянерамі гуляюць па Бруселі пад бел-чырвона-белымі парасончыкамі і пашле здымкі прэзідэнту. Тыя ад гэтых слоў канчаткова прагнуліся. Твары сталі такімі чырвонымі, хоць ты серп і молат на ілбе малой. Яны, не згаворваючыся, разам кінуліся да сметніцы і пачалі выкідаць парасоны.

Дождж яшчэ больш узмацніўся. Разгубленыя еўрапейскія эксперты паглядзілі на беларускую дэлегацыю і не маглі ніяк уцяміць. Займаюцца здаецца адным і тым жа — не звяртаючы ўвагі на архітэктурныя помнікі, купляюць тавары і паглынаюць піва. Але чаму палова групы гуляе пад парасонамі, а другая палова, не звяртаючы ўвагі на тое, што вада псуе набыты тавар, і да ніткі ўжо іх прамачыла, упарта адмаўляюцца ад падарунка. „Можа пакрыўдзіліся, што парасоны мы ім затаньня купілі, — падумаў кіраўнік групы. — А можа дажджу ніколі не бачылі. Халера іх разбярэ, гэтых беларусаў”.

Генрых ЗПАДАШМЯНСКІ

У Вярховічах на Сёмуху

19 чэрвеня вернікі Праваслаўнай царквы адзначалі Сёмуху. У мінулым, паводле традыцыі, на панадворках ставілі „маявіну” — маладыя бярозкі ды ў страху саджалі аер, сцежку высыпалі жоўтым пяском. Пастушкі на пашы закладвалі каровам на рогі вяночкі з палявых кветак або бярозавых галінак. Зараз з традыцыі нічога не засталося, адно ў цэрквах праводзіцца святочнае богаслужэнне. У некаторых прыходах вернікі ідуць на могілнік ды ў царкве служыцца паніхіда за душы памерлых.

Мне сёлета прыйшлося наведаць сваякоў у Беларусі. У Вярховічах жыве дваюрадны брат Васіль Селях, а ў Юўсічах, што ў Камянецкім раёне, сястрыца Оля. У даваенны час хадзілі пешшу адны да адных у госці, а зараз нас раздзяляе мяжа. А жывем ад сябе недалёка, толькі рукой падаць. Паўплывала на гэта падарожжа пляменніца, дачка маёй сястры, якая мне гаварыла: „Штогод збіраюцца на Тройцу (Сёмуху) на могілніку сваякі ды наведваюць памерлых. Прыязджаюць з Брэста, а нават з адлеглага Мінска. Пасля засядаюць побач могілніка да святочнага пачастунку. Варта паехаць...”

На пагранічным пераходзе Полаўцы — Пяшчатка з польскага боку стаяла некалькі польскіх аўтамабіляў: штодзённыя „мурашкі”, якія займаюцца гандлем палівам. Пагранічна-мытны кантроль праходзіць хутка. З беларускага боку, на „плашчадцы” ў Пяшчатцы ніводнай машыны, цішыня наўкола, быццам макам пасеяў. Падаемса ў Юўсічы да сястры Олі. Вёска адлеглая ад Пагранічнай за васемнаццаць кіламетраў. Праязджаем праз Доўбізна, Вярховічы і Каленкавічы. Не ўспамінаю меншых мясцін, як Хлявішчы, Альвус ці Апака Малая, з якой выходзіла мая матуля. Адсюль у Чаромху не будзе больш як чатыры-пяць кіламетраў. У сямідзесятых гады наведваў я дзядзечку Косцю ў Апацы. Глядзеў на комін насычальні быццам са свайёй Кузавы. Апаку Малую і Хлявішчы перанеслі „з васемсоткі” на беларускі бок. На нашым баку засталася Апака Вялікая і калёнія Хлявішчы, што ў Чаромхаўскай гміне. А з Альвуса пры немцах у майго бацькі трынаццацігадовы Мікалай (здаецца, Аксиюч) вучыўся шаўцоўству; у час сутычкі партызан з жандарамі гэтыя апошнія палічылі яго партызанам.

У Юўсічах нас чакаюць. Гаспадыня запрашае частавацца. Я знаёмлюся з сястрой швагра Валодзі, якая прыехала з Брэста з мужам Алікам. Да кампаніі далучаюцца дачка сястры Тані Кандрацюк з дачкою і зяцем, што прыехалі з Белаазёрска. У мінулым годзе пахавалі яны ў Доўбізна бацьку, сёння прыехалі пакланіцца ягонаму праху.

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

Пачастунак спажываем „на хаду”. Час на могілкі.

— А я ўжо ў царкве паніхіду за купіла, — кідае ў машыне Людка. — Каля дзесятай бачыла польскі аўтамабіль, які падаваўся ў Каленкавічы. Мабыць, гэта вы ехалі...

У Вярховічах побач могілніка дзесяткі аўтамабіляў. Няма куды носіць сунуць. Яшчэ больш людзей. Сотні... Наведваем магілы сваякоў: дзядзечкі Косці Селяха (1896 г. нар.), цёткі Лідзіі (1903 г. нар.), затым іхніх дачок: Таццяны Кандрацюк і яе мужа Аляксея, Марыі Панасюк і яе мужа Мікалая. Успамінаем мінулыя будні. Пляменніца Ларыса ставіць на магілы лямпачкі. Да кампаніі далучаецца Марыя, жонка брата Васіля, які па прычыне хваробы знаходзіцца ў брэсцкім шпіталі. Стаяла чэрвеньскае надвор’е. Неба закрывалі хмары, праз якія штотраза выгледвала сонца. Варта адзначыць, што вярховіцкі могілнік дагледжаны: шыкоўныя агароджы, помнікі са здымкамі, падобныя, як і ў нас ставяць. Людзі ветлівыя. У час сустрэчы і размовы праведзенай пры нагодзе знаёмства ставіліся да нас з сімпатыяй. Пасля афіцыйнай часткі кіруемся ў сумежны лес, які акружае могілнік. Валерка, сын Олі,

раскладвае „дзіван”. Ставяць гарэлку і закусь. — „Няхай зямля ім будзе пухам!” — хтосьці ўздымае тост.

Разглядаюся на бакі. Навокал шматлікія групкі наведвальнікаў зацелі да вышпкі. Не чуваць смеху ці гоману, якія спадарожнічаюць такім нагодам. Відаць на тварах пашану хвілі. Нечакана сыпануў дождж, людзі сталі хавацца хто куды — хто ў машыны, хто пад парасоны. А дождж-жартаўнік раптам перастаў ісці, адно памачыў твары. Зноў сядаем да пачастунку. Яшчэ два разы прыйшлося хавацца ад дажджу. У кампаніі час прайшоў хутка. Развітваемся на канец са сваякамі. Час збірацца дадому.

— А не забудзьце прыехаць праз год! — кідае на развітанне Шура, сястра швагра Валодзі. — Будзем чакаць...

Праз пятнаццаць хвілін спыняемся на пляцоўцы пагранічнага перахода. Так як раніцай, так і зараз няма чаргі. Пляменніца Ларыса падалася да сваякоў у Сушках і дамоў вяртаецца на чыгуначным транспарце, а я з прыцелам на машыне дома быў да 16 гадзіны. Так я адсвяткаваў сёлетнюю Сёмуху ў Вярховічах.

Уладзімір СІДАРУК

Ваду вары, вада будзе

Водная суполка „Тыневічы-Вялікія” з сядзібай у Нарве свайёй дзейнасцю ахоплівае ўсю тэрыторыю Нарваўскай гміны. Узначальвае яе спадар Асташэўскі, былы аграмельярант, пенсіянер. Аб працы гэтай Воднай суполкі пісаў я ў „Ніве” н-р 19 ад 11.05.2003 г. На жаль, сітуацыя на лепшае не змянілася.

У 1970-х гадах, калі існавалі суполкі, а імі кіраваў Паятовы саюз водных суполак у Гайнаўцы з Уладзімірам Кайнерам на чале і былі штатныя працаўнікі, усё было вельмі добра. Штатныя працаўнікі і летам, і зімой даглядалі равоў, дрэнажоў і мастоў на равах. Разваліліся Паятовы саюзы водных суполак у цэлай дзяржаве, рабочыя адышлі хто на пенсію, хто на беспрацоўе, а на тэрыторыі Нарваўскай гміны пайшла адна Водная суполка, якая дзейнічае па сённяшні дзень. Праўленне суполкі складаюць грамадскія дзеячы, выбраныя на гмінным сходзе. Яны працуюць грамадска, толькі за пасяджэнні бяруць сабе дыеты, але як даглядаюцца равы — гэта ўжо іх мала цікавіць. Штатны працаўнік сп. Асташэўскі шукае сезонных работнікаў для кансервацыі равоў і як знойдзе то добра — абкосяць равы збіваючы траву па вярхушках, а калі не знойдзе, дык равы астаюцца недагледжанымі. Але гаспадар вымушаны плаціць складчыну кожны год, хоць работа не была зроблена на ягоных сенажацях ці палях, бо зараз страшаць секвестратарам, бо яму не хапае грошай на зарплату. Тут я хачу прывесці прыклад з ваколіц свайёй вёскі Бялкі, што каля Трасцянікі. Спдар Аляксандр Нікіцюк калі пераняў аб бацькоў гаспадарку, не бачыў работнікаў-меліратараў на сваіх сенажацях ды полі, а штогод прыходзіцца яму плаціць больш за 5 гектараў змеліяраваных угоддзяў і дрэнажу. Равы неабкошаныя, у равах расце альшына тайшчынёю чалавечай рукі, што сведчыць аб доглядзе тых равоў.

На палявой дарозе праз сенажаць сяляне грамадскім пачынам пабудавалі масткі з бетонных цэмбравін, якія купіў Паятовы саюз водных суполак ад Міхала Астроўкі з Трасцянікі ў 1970-х гадах. Цяпер тыя масткі непраезныя і няма каму іх рамантаваць. Калі Раман Грынявіцкі з Трасцянікі не пусціць сялян вёскі Бялкі праехаць праз сваю сенажаць, дык сялянам свайё сена трэба вывозіць верталётам. У мінулым годзе я размаўляў з войтам Нарваўскай гміны аб працы Воднай суполкі, дык ён мне сказаў, што да суполкі не мае аніякіх правоў, толькі што прыдзямліў ім бясплатны пакойчык у будынку гміны. У 1970-х гадах я сам працаваў пяць гадоў пры кансервацыі меліярацыйных равоў і цяпер сіцкаецца маё сэрца з-за таго, што людзі бяруць грошы, а работы не выконваюць і няма каму пакардзіцца. Гаспадары плаціць грошы толькі на ўтрыманне аднаго чалавека, які з’яўляецца пенсіянерам і яшчэ дарэмныя бярэ грошы. Варта, каб гэтай справай нехта пацікавіўся і распустыў Водную суполку ў Нарве.

Мікалай ЛУКНЯК

Ніва
ТЫДНІК БЕЛАРУСКАУ УПОВЫЧЫ

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Наклад: 1 003 egz.

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Сакратар рэд.: Аляксандр Максімоў.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран-Асташэвіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палочка, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na IV kwartał 2005 r. upływa 5 września 2005 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2005 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta BPH PBK SA Oddział w Białymstoku 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Мікалай Лук'янюк

Цяжка

Як цяжка на сэрцы,
Што трудна расказаць,
Калі бацькі сваіх дзетак
Мусяць пахаваць.
Сын быў у росквіце,
Маладога веку,
Адышоў назаўсёды
У вечную дарогу.
Не прайшоў мне смутак
Праз паўтара года —
Адышоў і зяць мой
У вечную дарогу.
Унукі асталіся
Цяпер сіратамі,
Мусяць яны слухаць
Сваёй роднай мамы.
Маці вас нарадзіла,
Вам дапамагала,
Надалей вас будзе
Шчыра даглядала.
Вы будзьце здаровы,
Жывіце шчасліва,
Хоць і бяда, і гора
Будуць хадзіць з вамі.
Як будзеце жаніцца
Ці выходзіць замуж —
Не забудзьце бацькі,
Што ён жывіць з вамі.
Зайдзіце на магілу,
Нізка пакланіцеся,
Палажыце кветкі
Ды шчыра памаліцеся.
І скажыце бацьку:
— „Я жыццё мяняю”,
Пакуль буду жыць,
Цябе не забываю.
Ну, і не забывайце
Сваіх бабкі й дзёда,
Час ад часу трэба
Хату іх наведваць.
Яны вас шкадуюць,
Вам дапамагаюць,
Хоць свайго здароўя
Добрага не маюць.
Мы, усіх вас, унукаў,
Будзем шанавалі,
Пакуль будзем жыці,
Вас не забывалі
Ды будзем маліцца
Магутнаму Богу,
Каб ён вас наставіў
На добрую дарогу.
Для суседзяў будзьце
Прыкладам — у свеце,
Няхай яны знаюць,
Што блізка жывеце.

„Агравіта”

„Агравіта” добра фірма,
Няма што казаці:
Хто купіў раз галубцы —
Больш не будзе купляці.

Хто ім рэцэптуру даў?
Ці кухар з пахмелля?
Галубцы смаку не маюць
Як трава ды зелле.

Яны толькі з грошай нас
Хочуць абабраць,
А прыправаў не даюць
Каб смак папраўляць.

Вось за гэта, мае мілы,
„Агравіту” знелюбілі.
Яе людзі праклінаюць
Галубцоў больш не купляюць.

Басовішча 2005**Гарадок, 22-23 ліпеня**

Варта дома памянцям лямпачкі-жароўкі на энергаэканомныя. З-за аднае такога штомесяц за электраэнергію заплаціш больш-менш 6 злоты менш на рахунок. Ды адна намнога даражэйшая ад звычайнае лямпачкі. А каб увінціць яе — любую — пад стол, і так трэба ўзлезці на стол, пасля на

Памянцям лямпачку

крэсла, калі ў цябе хата такая высокая, як у мяне. Не кожны ж мае нападэрэндзе Алег Латышонка, каб той, на падлозе стаяўшы, адным рухам увінціў табе лямпу, спрытна і інтэлігентна. Пра той спрыт і кемлівасць няраз мне гаворыць Зося. Звычайная бабусякая зласлівасць. А ж ёй, лягчэйшай ад мяне на кілаграмаў сорок, прасцей ускочыць на той стол ды табурэтку. І сёння заводзіць сваю катрынку, каб звесці мяне са спакою і давесці да дзеяння:

— А ведаеш, які ірландскі спосаб памянцям лямпачку? Запрашаеш пятнаццаціх ірландцаў. Адзін трымае лямпачку, а рэшта п'е, аж увесць пакой пачынае віраваць. А як з сіцылійцамі, калежкамі тваімі, ведаеш? Адзін з іх мяняе жароўку, а двух з іх займаецца сведкамі. У яўрэйскім спосабе трэба пяціх жыдоў. Адзін мяняе лямпачку, а чатырох наракаюць, што новая напэўна не будзе свяціць так як старая. А экзістэнцыяльна? Адзін экзістэнцыяліст увінчвае лямпачку, а другі на

зірае, як тая лямпа сама па сабе сімвалізуе тлеючыя надзеі суб'ектыўнага сузірання рэальнасці ў бязмежным абсурдзе вечнасці.

— А які метафеміністак? — з'едліва запытаўся я ў мае жонкі.

— Не буду зласлівая. Запрашаеш пяць жанчын. Адна мяняе лямпачку, а чатыры наладжвае групу падтрымкі.

— А што з курьльшчыкамі?

— Трэба найменш пяціх курцоў. Калі разам запаліць, лямпачка зробіць гэта для кампаніі. А ў сюррэалістаў хтосьці адзін трымае жырафу, а іншы напэўна ванну горбай каляровай драбязы. А ты часу шмат, бачу, маеш. Уззяў бы ты, увінціў бы лямпу...

— А з ліку тых, у каго шмат часу, падтрымкі толькі адзін прыхільнік эвалюцыі, але затое для таго, каб памянцям лямпачку, неабходна 8 мільёнаў гадоў.

— У цябе, няйначай, з гэтым праблема!

— А што наконт асоб з праблемамі... Пакліканы псіхіятр памянцям лямпачку, але пры ўмове, што лямпачка сама захоча змяніцца.

— Быў бы ты сапраўдны мужык, мача, не плёў бы, уззяў бы жароўку, укруціў бы!..

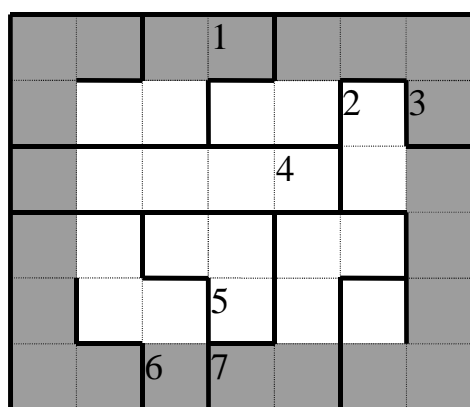
— Калі ты сапраўдны мача, не выменьвай лямпачкі. Мужыкам цемра не страшная.

— Ну і філосаф! Замест заняцца гаспадаркай, бярэцца за нейкія медытацыі.

— Прывядзі двух майстроў зен. Аднаго — памянцям лямпачку, а другога, каб яе не мяняў.

Гэтага было ўжо зашмат. Зоська схпіла анучку. Я хутка ўскочыў на стол, са стала на табурэтку...

Лукаш ПРАВАСУД

Адгаданка

1. цяглавая сельскагаспадарчая машына, 2. „начытаная” птушка сямейства сяўцоў, што жыве на сырой тэрыторыі, 3. паверхня з камянёў або асфальту, пасцеленая на дарогу, 4. апавядальны твор з любоўным сю-

жэтам, 5. „італьянскі” абутак, 6. гмінная мясцовасць на рацэ Нараўцы, 7. мужчына, які мае намер жаніцца. (ш)

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне — народная прыкмета.

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 22 нумара

Прымаразак, смех, канібал, піск, скіба, ядун, абух, ідал, мост, ясак, венік, ігрэк.

Рашэнне: **Мы не панскія духі, не баімося сівухі.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко з Беластока і Казіміру Радошку са Свебадзіцаў.

10.07 — 16.07

Баран (21.03. — 19.04.) Незалежна ад ахвоты, не ўсё ўдасца. 11 — 15.07. будзеш імпульсіўны і дзіка ўпарты. Цяжка будзе цябе пераканаць аб шкоднасці твайго напрамку. Не задзірай носа, паказваючы што ты ўсё можаш.

Бык (20.04. — 20.05.) З 14.07. можаш спадзявацца падзей, якія будуць мець карысны ўплыў на тваё жыццё, асабліва ў бізнесе і ў кампанейскіх кантактах. Фартуна спрыяе, але можа зашкодзіць спешка і нецярплівасць!

Блізняты (21.05. — 21.06.) Да 11.07. зачаруеш усіх красой, паводзінамі, асабістай культурай. Больш слухай, менш гавары. 11 — 15.07. будзеш рассяяны, падатны на ўнутранні атачэнні і схільны да ўцёкаў ад адказнасці.

Рак (22.06. — 22.07.) Летняя каханне мала што захопіць усё сэрца, але і на даўжэйшы час. У фінансавых справах слухай выключна інтуіцыю. З 15.07. (аж да 19.07.) асабліва добры настрой, фэйныя неспадзяванкі ды немалыя карысці ў фінансах.

Леў (23.07. — 22.08.) Будзеш пад уплывам квадратуры Сонца з Марсам — не правакуй канфліктаў з атачэннем. Можа сустрэць цябе прыкрасць. Ільвы занадта самаўпэўненыя могуць дастаць па лапах. Да 13.07. дробныя расчараванні ў пастаяннай пары.

Дзева (23.08. — 22.09.) Да 11.07. дагаворыцца з усімі. Раздражненасць і эмацыянальная гайданка. Можаш здзейсніць сябе на працы. Дзевы з 5.09. — не перацаніце сваіх магчымасцей.

Шалі (23.09. — 22.10.) Найлепшы час на любоўныя сустрэчы — з 15.07. (аж да 19.07.); ты проста як магніт! На працы табе ўжо ніхто не пагражае (рост прэстыжу асабліва ў Шалі з II дэкады).

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Гейзер энергіі такі, што можаш горы пераносіць. Бязмежны апетыт на ўсё. З 14.07. (аж да 18.07.) Венера ў трыгоне да Плутона варожыць вельмі шчаслівае каханне.

Стралец (22.11. — 21.12.) Нецярпліва шукаючы „гарачага” партнёра, можаш моцна абгарэць! У адпачынку не спалашчыся з грошай дачыста. Не распешчвайся над сабою.

Казярог (22.12. — 19.01.) Урэшце можаш паказаць свету свае таленты. Цешся прыемнасцямі жыцця. Паспех на працы гарантаваны, можна спадзявацца прыліву грошай. Магчымасці падзарабіць.

Вадалей (20.01. — 18.02.) Зашырокі жэст і манія пакупак могуць мець прыкрыя вынікі. Дзякуючы інфармацыям удасца табе аформіць нейкія завалочаныя справы. Самотны Вадалей можа знайсці сур'езную пару. Лепшая атмасфера на працы.

Рыбы (19.02. — 19.03.) З 9 да 13.07. могуць зыходзіць на цябе прарочыя сны, прадбачванне ды яснабачанне. Агромная моц канцэнтрацыі. Ахвота пахлусіць. З 14.07. магчымыя канфлікты з блізкай асобай (не думай, што партнёр дадумаецца, за што ты маеш да яго прэтэнзіі).

Агата АРЛЯНСКАЯ